

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

MIROSLAV TICHOTA

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Preventivní program
„Systém včasné intervence“,
cesta k řešení delikvence
dětí a mládeže**

Autor práce: Miroslav Tichota
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Ing. Bc. Kamila Zalabáková
Katedra: Právních oborů a bezpečnostních studií

2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí bakalářské práce Ing. Bc. Kamile Zalabákové za metodické vedení, cenné rady, trpělivost, připomínky, ochotu a věnovaný čas.

ABSTRAKT

TICHOTA, M. *Preventivní program „Systém včasné intervence“, cesta k řešení delikvence dětí a mládeže : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských regionálních studií, o. p. s., 2011. 68 s. Vedoucí bakalářské práce : Ing. Bc. Kamila Zalabáková

Klíčová slova: delikvence, informační systém, kriminalita, prevence kriminality mládeže, sociálně patologické jevy, Systém včasné intervence

Cílem této práce je prezentace současného projektu „Systému včasné intervence“. Práce zpočátku poukazuje na vývoj a postoje společnosti ve vztahu k patologickým jevům, které se týkají věkové kategorie dětí a mládeže, přibližuje tento vývoj v časové ose od první republiky do současnosti. Práce se dále zabývá změnou postoje k řešení tohoto společenského problému, ukazuje cestu od represe – období prvorepublikové, k současnému řešení formou preventivních programů. Poukazuje na legislativní kroky, které společnost v daném směru přijala.

Základním posláním Systému včasné intervence je změna kriminálního chování dětí a mládeže pomocí rychlé, adekvátní a efektivní reakce všech institucí, do jejichž působnosti spadá péče o rizikové, ohrožené a delikventní skupiny.

ABSTRAKT

TICHOTA, M. : *Preventive program „The system of timely intervention“ approach to solution delinquency children and teens. Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 68 p.
Supervisor : Ing. Bc. Kamila Zalabáková

Key words: delinquency, information system, criminality, prevention juvenile delinquency, social pathological phenomenon, The system of timely intervention

This thesis aims is presentation of a current project „The system of timely intervention". First the work adverts to development and attitude of society in relation to pathological phenomenon which are concerned in children and teens. It shows this development from the 19th century until now. Next the work is concerned with change of attitude to solving of this social problem and shows the way from repression in the 19th century to current solution as precautionary steps. It adverts to legislative steps that the society in a given direction received.

The basic role of The system of timely intervention is to change criminal behaviour of children and teens with the help of fast, adequate and effective response of all institutions, who care of risk and in danger groups and deffenders.

Obsah

Úvod.....	7
1 Cíl a metodika bakalářské práce	8
2 Sociálně patologické jevy	9
2.1 Kriminalita a delikvence dětí a mládeže	9
2.2 Základní pojmy a jejich vymezení	11
3 Příčiny dětské delikvence	14
3.1 Rodina	14
3.2 Škola.....	17
3.3 Vliv vrstevníků	19
3.4 Volný čas a vliv médií.....	21
4 Prevence kriminality	24
4.1 Druhy prevence, zásady a členění	25
4.2 Prevence dle zaměření.....	26
4.3 Preventivní a represivní péče v období prvorepublikovém.....	28
5 Úkoly PČR v systému prevence kriminality dětí a mládeže	32
5.1 Současný stav, právní úprava v ČR.....	32
5.2 Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti	33
5.3 Historický pohled a legislativní vývoj.....	36
6 Poslání a cíle informačního systému.....	40
6.1 Systém včasné intervence (SVI).....	41
6.1.1 Poslání a cíle SVI.....	42
6.1.2 Tři pilíře SVI.....	43
6.1.3 Zásady práce s klientem	44
6.1.4 Cílové skupiny SVI.....	45
6.2 Struktura informačního systému	47
6.3 Hlavní subjekty SVI	49
6.3.1 Spolupracující subjekty SVI	50
6.4 Informační propojení subjektů	52
7 Systém včasné intervence - praktická část.....	55
7.1 Systém včasné intervence při Městském úřadu Mělník	57
7.2 Hlavní cíle projektu SVI, jejich členění	58
7.3 Zhodnocení přínosů a rizik projektu	60
Závěr.....	62
Seznam použitých zdrojů	65
Přílohy	68

Úvod

Pojmy jako kriminalita, násilí, alkoholismus, prostituce, xenofobie a řada dalších se dostaly do našeho slovníku a rychle zdomácněly. Ve většině společností byly a jsou chápány jako negativní, škodlivé a nebezpečné jak pro jedince, tak i pro celou společnost. Společnost chápe tyto jevy jako ohrožující a snaží se jim předcházet a pokud možno je eliminovat. Sociálně patologické jevy se staly předmětem zkoumání řady vědních oborů - filozofie, práva, kulturní a sociální antropologie, psychologie, sociologie. Společnost se brání vůči porušování norem, neboť usiluje o zachování stability a řádu, a tím chrání zároveň své jednotlivce. Významná preventivní role připadá sociální kontrole. Tuto kontrolu kromě jiného zajišťuje i policie.

Z celé šíře společenských nežádoucích jevů jsem zvolil ve své bakalářské práci problematiku, která se týká delikvence dětí a mládeže. Náplň práce policie se zejména v posledních letech v rámci preventivní činnosti úzce tohoto tématu dotýká.

Členěním poukazuje tato práce na jednotlivé skupiny delikventní mládeže, stručně se zabývá pohledem a zhodnocením historického vývoje, kterým procházela společnost od doby prvorepublikové do současnosti. Metodou srovnávání (komparace), je v práci poukázáno na rozdílný přístup s ohledem na vývoj společnosti. Jsou zde uvedeny hlavní rozdílné postoje a postupy. Prvorepubliková společnost řešila delikvenci dětí a mládeže, zejména formou represivních opatření. Podstatou dnešních postupů je hledání příčin, jejich odstraňování a prevence na úseku delikvence týkající se uvedené věkové skupiny. Samostatná kapitola se týká důležitosti prevence, je zde zmíněno v poslední době často diskutované téma, a to snížení věkové hranice trestní odpovědnosti z pohledu odpůrců a zastánců. Praktická část práce se zabývá přiblížením projektu „Systému včasné intervence“, který řeší praktické postupy dnešní společnosti na úseku delikventních kategorií dětí a mládeže. Je zde zdůrazněna dlouhodobost projektu a jeho cíl, tj. tvorba uceleného systému, který za pomoci orgánů státní správy mapuje a odhaluje příčiny jednání, jehož následkem je právě delikvence dětí a mládeže. Projekt se zaměřuje zejména na spolupráci rodiny a školy a zajišťuje, tolik potřebnou zpětnou vazbu, která je hlavním úkolem Orgánu sociální právní ochrany dětí, jako koordinátora projektu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem práce je stručné zhodnocení, z pohledu vývoje a postoje společnosti, problematiky delikvence dětí a mládeže. Patologické jevy se vyskytují ve všech věkových kategoriích, ale přesto z pohledu důležitosti a dlouhodobosti je delikvence dětí a mládeže jedním z nejzávažnějších. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy z pohledu legislativy, dále kroky, které byly v dané oblasti přijaty, různé postupy a řešení. Dále je cílem práce poukázat přínos preventivního programu na jedné straně a praktické nedostatky na straně druhé, jejich řešení z pohledu praktického využití v rámci představovaného Systému včasné intervence.

Pro zpracování teoretické části byly použity metody pro práci s literaturou, zejména studium odborné literatury se zaměřením na danou problematiku, kdy dalšími významnými zdroji byly cílené rozhovory se zaměstnanci OSPOD i otevřené zdroje Internet a denní tisk. V bakalářské práci autor pracoval s některými metodami vědecké práce: pro rozdělení celku na jednotlivé části použil metody analýzy a syntézy, dále metodu komparace, která slouží pro srovnání subjektů.

2 Sociálně patologické jevy

Sociálně patologické jevy představují nezdravé, nežádoucí či nenormální, pro společnost nebezpečné, negativně sankcionované formy deviantního chování. Setkat se s nimi můžeme u všech věkových kategorií, řadíme mezi ně především zjevné deviantní chování jako je kriminalita, prostituce, alkoholismus, sebevražednost a další. Pojem sociální patologie zavedl **Herbert Spencer**, který hledal souvislost mezi patologií sociální a biologickou.¹ S ohledem na období dospívání proto patří mládež mezi rizikové skupiny z hlediska sociálně patologických jevů i s ohledem na změny biologické a psychosociální, kterými tato věková kategorie prochází. Biologické změny, tj. prudký tělesný růst, hormonální změny v organizmu, změny imunitního systému a mnohdy i změny způsobu života.

Psychosociální změny přímo souvisí s vytvořením vlastní identity, systému hodnot, výběr povolání, osamostatnění - odchod od rodiny, partnerské vztahy. Uvedená problematika spadá do oblasti *speciální pedagogiky - etopedie*, která je zaměřena na výzkum jedince s poruchou emocí a chování. Znakem etopedického postižení je narušená rovina sociálních vztahů jedince a jeho vztahem k sociálnímu prostředí.

2.1 Kriminalita a delikvence dětí a mládeže

Kriminalita mládeže se v mnoha ohledech liší od trestné činnosti ostatních věkových skupin. Jedná se o odlišnou strukturu kriminálních deliktů, počty spáchaných trestných činů, způsoby provedení, motivace apod. Tato skutečnost je zapříčiněna stupněm psychického a somatického vývoje, zkušenostmi, vlastnostmi a motivy páchaní trestné činnosti.

Děti a mladiství páchají trestnou činnost ve většině případů pod vlivem momentální situace, živelně, převládá u nich emotivní motivace oproti té rozumové. Impulsem bývá často alkohol, popřípadě jiná návyková látka, která zvyšuje agresivitu a je příčinou delikventního chování. Dalším charakteristickým ukazatelem je nedokonalá příprava, schází prvek plánování, trestná činnost se vyznačuje neúměrnou tvrdostí, dochází k devastaci, ničení předmětů, zařízení. Dalším rysem je páchaní trestné činnosti ve skupinách, skupiny jsou různě početné. V poslední době jsou

¹ SOCHŮREK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. díl, Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny*. Liberec, 2001 s 81.

již organizovány a jsou mobilní, působí i mimo okruh bydliště. Je obecně známo, že větší počet zaznamenaných trestných činů nezletilců je ve velkých městských aglomeracích, kde s ohledem na anonymitu jsou vhodnější podmínky pro páchaní trestné činnosti, ve srovnání s vesnickými lokalitami, kde se trestná činnost vyskytuje v podstatně menší míře. Bylo zjištěno, že v poslední době přibývá trestných činů u této věkové kategorie, kde je trestná činnost promyšlená a naplánovaná, zde je možné spatřovat určitý negativní posun. Je nutno uvést, že uvedené skutečnosti jsou plně odrazem doby, do které se děti rodí a kde získávají první zkušenosti, to znamená, že jelikož jsou dnes hlavními hodnotami peníze, sex a další požitky, lidé si užívají a k tomuto trendu nevědomky vedou i děti a mládež. Rodiče nemají na své děti dostatek času, vedou je na jedné straně k samostatnosti již v době, kdy dítě stále potřebuje vedle sebe mít a cítit přítomnost rodiče, což přináší již shora zmiňované negativní důsledky. V době dřívější byla tato situace odlišná, rodiče, škola a okolí požadovalo na dětech více poslušnosti, pracovitosti, důraz byl kladen na morální hodnoty. Ačkoli už v dřívější době se děti „poflakovaly“ po ulicích, nebylo zde tolik možností a příležitostí, jako je tomu v současné době. Okolí a dospělí si více všímali projevů dětí a mládeže a tyto byly poté ještě mnohdy v zárodku potlačeny. Příklad lze uvést, dříve - dospělý se nebál napomenout na ulici cizí dítě (nedospělce), protože věděl, že mu nepřijde vynadat jeho rodič, ale naopak dítě vědělo, že pokud se to rodiče dozví, bude následovat trest.

Když se třeba parta dětí dříve pokoušela kouřit, činila tak tajně na odlehlém místě, děti si byly vědomy toho, že dělají něco, co se nesmí, dnešní děti klidně chodí po ulicích s cigaretou a nikdo jim nic nevytkne, také proto, že se velice špatně rozpoznává věk dětí s ohledem na uvedené skutečnosti této doby, mnohdy nákladné oblečení, které nekoresponduje s věkem dítěte, zejména dívky se svými módními doplňky, líčením jsou mnohdy ještě věkem dětmi, ale postojí a projevem na veřejnosti i svým chováním, imitují zcela hodnověrným způsobem dospělé.

2.2 Základní pojmy a jejich vymezení

Pro vymezení základních pojmů bude v této části použit „Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů“ č. 218/2003 Sb. (dále jen ZSVM).

Podle tohoto zákona se rozumí:

- a) protiprávním činem provinění, trestný čin nebo čin jinak trestný,
- b) mládeží děti mladší patnácti let a mladiství,
- c) dítětem mladším patnácti let ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku,
- d) mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok² a nepřekročí osmnáctý rok svého věku.³

Pojem *dítě* vymezuje „Úmluva o právech dítěte“, kde se uvádí v článku 1, že dítětem je každá lidská bytost mladší 18-ti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. Další vymezení najdeme v „Zákoně o soudnictví a věcech mládeže“, kde je v § 2 písm. c) uvedeno: „Dítětem se rozumí osoba, která v době spáchání činu jinak trestného nedovršila 15. rok věku. Pojem dítě je definován i v ustanovení § 126 zákona. č. 40/2009 Sb. Trestního zákoníku.

Mladistvý - dle § 2 písm. d) (ZSVM) je mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší 15. rok a nepřekročí 18. rok věku. Dále je zde uvedena odpovědnost mladistvého v § 5 odst. 1, kde je uvedeno, že mladistvý, který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat jeho nebezpečnost pro společnost, nebo ovládat svoje chování, není za tento čin trestně odpovědný. Z toho vyplývá, že přestože je pojem mladistvý přesně definován, v případě provinění se na danou osobu dá podle zákona ZSVM pohlížet individuálně. V případě pochybnosti o rozumové a mravní vyspělosti mladistvého, lze, s přihlédnutím

² Česko. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, § 13 odst. 1.

³ Česko. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, § 2 vymezení některých pojmů

na znalecké posudky, přizpůsobit daným okolnostem a zbavit mladistvého odpovědnosti.⁴

Mládeží se podle ZSMV, v § 2 rozumí souhrn všech uvedených skupin (děti a mladiství). Pokud bychom měli tuto skupinu definovat dle věku, jedná se o osoby od 0-18 let.

Delikvence pochází z latinského delinquens - opomíjející, provinilec. Rozdělit delikvenci lze v tomto pojetí na dětskou - do 15 let věku, juvenilní - od 15 do 18 let. Delikvence zahrnuje trestné činy, provinění a činy jinak trestné, které spáchaly osoby mladší 15-ti let, patří sem i přestupky. Delikvence nemusí být spojována s právními důsledky, může se rovněž jednat o mírnější porušení morálních, společenských nebo právních norem. Jedná se o širší pojem než kriminalita a to z důvodu toho, že kriminalita je přesně definována právními normami a určitý čin musí tuto právní normu porušit. Kriminalita je uváděna především v souvislosti s trestnou činností dospělých (osob starších 18-ti let).⁵

Kriminalitu lze jinak nazvat také zločinností, jde o společenský jev, kterým se rozumí souhrn trestné činnosti v určité oblasti za určité období. Kriminalitou rozumíme přesně zákonem vymezené trestné činy, které tyto zákony porušují. Jedná se hlavně o trestné činy spáchané osobami staršími 18-ti let. Kriminalita patří mezi závažné sociálně patologické jevy, které narušují harmonický vývoj společnosti. Je tedy pro společnost dysfunkční a společensky škodlivá. Kriminalita narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti a státu značné imateriální a materiální škody, způsobuje jednotlivým obětem škody fyzické, psychické a společenské, vyvolává ve společnosti atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry.⁶

Dle zjištěného vývoje kriminality v ČR po roce 1989, vyplývá, že ve srovnání s rokem 1986 až 1989 došlo v roce 1990 téměř ke zdvojnásobení počtu evidovaných trestných činů, podíl mládeže na počtu odsouzených osob byl v danou dobu (tedy v osmdesátých letech) 6,8 %, v roce 1990 byl zjištěn nárůst na 12 %, poté docházelo k postupnému snižování.

Vzhledem k tomu, že kriminalita mládeže narůstá, mládež se dopouští brutálnějších trestných činů, které jsou v některých případech prováděny organizovaně,

⁴ Česko. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, § 126.

⁵ *ICM - Kriminalita a delikvence – charakteristika* [online]. 2005, aktualizace 1.3.2011 [cit. 2. února 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.icm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>>

⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 20-22.

žádá veřejnost tvrdší sankce. Začíná být stále diskutovanější změna hranice trestní odpovědnosti, zásadním argumentem je větší vyspělost dětí než dříve, tedy i jejich dřívější odpovědnost za spáchané činy.

3 Příčiny dětské delikvence

Pokud chceme řešit prevenci, je nutné znát především příčiny dětské delikvence. Dispozice k neadekvátnímu chování, které při nevhodném výchovném působení mohou přerůst až do trestné činnosti, mohou pramenit z nejrůznějších poruch či poškození mozku, jako např. porodní komplikace, úrazy apod.,⁷ dále mohou mít příčinu v poruchách osobnosti a nemalý vliv na delikventní chování mají rovněž vrozené znaky osobnosti. Další možnou příčinou delikventního chování mládeže jsou vnější vlivy rodiny, školy, vrstevníků, nevhodné trávení volného času apod.

Tyto příčiny můžeme definovat jako *sociální faktory*, které mají velký vliv na delikvenci mládeže. Vývoj osobnosti mladého člověka probíhá v určitém sociálním mnohvrstevnatém kontextu, který podle svého charakteru vhodně či nevhodně osobnost formuje. Stejně sociální prostředí nemusí stejně působit na všechny jedince, kteří jsou jeho působení vystaveni. Naopak různí jedinci podle svého dosavadního psychického vybavení percipují vliv stejné sociální reality různě, někteří jsou vůči určitým jevům či podnětům imunní, jiní velmi citliví.⁸ V tomto pojetí lze rozdělit sociální prostředí do 3 skupin: *vliv rodiny, vliv školy a vliv volného času (vrstevnické skupiny, party, média)*.

3.1 Rodina

Vliv rodinného prostředí a rodiny je obvykle prvním sociálním prostředím a systémem, se kterým se dítě v životě setkává. Je tedy velmi důležité, jak rodina plní své funkce, jak plní potřeby dítěte, jak rozvíjí jeho schopnosti a naopak tlumí negativní sklony. Současná rodina by měla plnit následující funkce - funkci ekonomickou, funkci výchovnou, funkci biologickou, funkci emocionální.⁹

Dítě počínaje narozením má potřebu být ochraňováno, chce být v dosahu rodičů, pocíťovat jejich přítomnost, pokud je od nich oddělováno často mu to působí traumata. Touží po harmonickém rodinném prostředí a výkyvy od očekávaného normálu ho psychicky ovlivňují. První chování či jednání dítěte je ovlivněno rodiči, dítě

⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004 s. 389.

⁸ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 391.

⁹ NIKL, J. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: policejní akademie ČR, 2000, s. 32.

napodobuje projevy rodičů, přebírá jejich hodnoty (v počátku období života tak činí zcela nekriticky), normy, způsoby řešení konfliktů, atd.

Nevhodné postoje, činy ze strany rodiče pak mohou výrazně poškodit dítě s ohledem na jeho deformaci poznání. Příklad rodičů lze hodnotit jako nejlepší výchovný prostředek, který v kladném případě může v každém směru ovlivnit výchovu a tím i formování názorů na život v rodině, kolektivu a společnosti.¹⁰ Negativní vliv, který může rodič dítěti dát je maximální snaha dítěti usnadnit život. Dítě je obklopováno pohodlím, přebytkem, má všechno co si přeje, rodiče mu plní každé přání. To má za následek, že rodiče ze svého potomka vychovávají samolibého člověka, který postrádá pracovní návyky a snadno se snaží dosáhnout pohodlného života, ke kterému ho vychovali právě jeho rodiče a to i za cenu porušení zákona.

Ale obecně se dá říci, že většího množství trestných činů se dopouštějí mladiství, kteří pocházejí především z nefunkčních rodin, které neplní své sociální funkce, nebo které se dokonce rozpadly.

Příklady rodin, které jsou uváděny v anamnézách mladých delikventů:

- a) **nízký věk rodičů při vstupu do manželství** = nevyzrálост, nepřipravenost rodičů na výchovu, nedostatečně vytvořené rodinné vazby, nevyjasněný vztah k výchovným úkolům, nevhodný vznik rodiny atd.
- b) **nechtěné dítě** = vývoj dítěte je ovlivněn ještě v prenatálním věku díky stresu matky, po porodu dítě často vyrůstá v nestabilním prostředí, vznikají rozpory mezi rodiči, často končí rozvodem, dítě tím pádem vyrůstá v neúplné rodině
- c) **nepřítomnost mužského či ženského vzoru** = neadekvátní sociální vývoj dítěte, velmi často spojováno s delikventní kariérou na základě ztráty jednoho z rodičů
- d) **příchod nového partnera do rodiny** = vliv špatného postoje ze strany nového vychovatele, ten není mnohdy schopen navázat vhodné vazby s dítětem, tak i ze strany rodiče, který může v nové situaci dítě opomíjet, přehlížet
- e) **výchovné zanedbání** = nedocení rodičovských povinností a přílišné pracovní vytížení rodičů, kteří nemají na dítě čas a lásku kompenzují

¹⁰ ZOUBKOVÁ, I. NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 35-36.

hmotnými dary, dítě trpí nedostatkem lásky a naučí se příliš lpět na vlastnictví hmotných statků

- f) **rodiny nefunkční na základě sociálně patologických jevů** = alkoholismus, prostituce atd., děti často vyrůstají v rodinném prostředí, které jim nezajišťuje ani ty nejzákladnější životní potřeby (dostatek jídla, oblečení), také je zde značný vliv špatných vzorů, z takového rodinného zázemí často vyrůstají „kriminálníci,“ osoby s negativním postojem k práci, nebo s příživnickým životním stylem¹¹
- g) **špatná ekonomická úroveň rodiny** = nezaměstnaní rodiče, závislí na podpoře - stoupající riziko majetkové trestné činnosti
- h) **přelidněnost bytů** = zdroj neustálých konfliktů mezi členy takto žijících rodin
- i) **rodiny s ekonomickým nadbytkem** = známá tzv. „zlatá mládež,“ nadbytek, pocit nudy, který může vyústit v trestnou činnost nebo v jiné sociálně patologické jevy
- j) **nízká úroveň vzdělání rodičů** = často pouze základní vzdělání, někdy zvláštní škola, význam vzdělání bývá v takových rodinách velmi podceňován, rodiče jsou díky nedostatečnému vzdělání často nezaměstnaní, často práci ani nehledají tento životní styl velmi ovlivňuje hodnotovou orientaci mladých delikventů-pachatelů¹²

Vliv a význam rodiny působící na prevenci proti páchání trestné činnosti mládeží je zcela jistě značný, velký význam zde má například:

- a) **společenské postavení rodiny** - nemá v souvislosti s tímto tak klíčovou úlohu, příslušnost rodiny k určité společenské vrstvě je spíše znakem, který může souviset s osobnostními kompetencemi rodičů. Není pravidlem, že kriminálně jednající dítě je ze společensky níže postavené rodiny, přesto je to více pravděpodobné. I v dobře situovaných rodinách se vyskytují případy vysloveného nepřátelství a nezájmu rodičů vůči dětem.
- b) **rodinné vazby** - jsou klíčovými činiteli osobnostního vývoje dítěte, jejich kvalita mezi rodiči a ostatními členy rodiny. Od počátku je třeba zajistit potřebu dítěte týkající se pocitu bezpečí. Velmi často je u delikventně

¹¹ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 392-395.

¹² NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 392-395.

jednajících mladistvých zjišťováno, že vyrůstaly v citově chladném, bez zájmu rodičů, rodiče byli pasivní, odmítaví, nezajímali se o potřeby dítěte. Speciální kategorií jsou děti, které vyrůstaly bez rodinného prostředí v tzv. „kolektivních institučních zařízeních“ a většinou prošly více náhradními (dětskými) domovy. Tyto děti mají oslabenou schopnost navazovat vztahy a nalézt v nich uspokojení.

- c) *vliv důslednosti ve výchově (disciplína)* - ve velkém počtu případů, kdy dítě porušuje společenské normy, rodiče zřejmě nebyli příliš důslední ve své výchově - za ten samý přestupek bylo dítě potrestáno jednou vehementně a podruhé nebylo vůbec potrestáno. Naopak, ale musíme říci, že pokud je disciplína ze strany rodičů až příliš tvrdá až agresivní, dítě si může toto chování přisvojit, agresivita mu tedy může připadat jako dovolený a běžný způsob chování, řešení problémů. Taková volba výchovných postupů není příliš vhodná a účinná - dítě se ze strachu naučí lhát, předstírá a manipuluje, a to pouze z důvodu, aby se vyhnulo tělesnému trestu, toto je právě paradox - jsou posilovány způsoby chování, kterým by měla výchova zabránit.

Dalším kritériem, které lze zmínit v souvislosti s rodinou a její prevencí proti deliktům dětí, je dohled rodičů. Jedná se v tomto případě o komunikaci s dítětem o tom, zda rodič ví, co jeho dítě dělá ve svém volném čase. Volný čas a jeho organizování je důležitým ukazatelem a je potřebné, aby volný čas dítě trávilo aktivitami, které ho baví (např. kroužek - musí bavit především dítě, musí jej navštěvovat se zájmem, ne proto, aby splnil přání rodičů). Rozhodně není vhodné ponechat na dítěti trávení volného času tím, že se toulá po ulicích, je to přesně ta situace, která si říká o to, že se dítě začlení do nějaké party. Tato problematika je součástí další kapitoly této absolventské práce, která se bude zabývat vlivem vrstevníků.

3.2 Škola

Ve škole tráví dítě většinu času, někdy dokonce více než-li s rodiči doma, škola je za rodinou druhým nejdůležitějším faktorem ovlivňujícím a formujícím dítě. Dnešní škola již dávno neplní jen funkci vzdělávací, má rovněž vliv na osobnostní a morální vývoj žáka. Díky zvýšeným požadavkům, by škola měla děti nejen kvalifikovat

pro budoucí práci, ale také vychovávat k občanské angažovanosti, a to ve spolupráci s rodinou. Není však vždy snadné skloubit zájmy společnosti, rodiny a školy. Rodiny někdy se školou spolupracovat nechtějí, mají-li jiné hodnotové preference než škola.¹³ Předstupněm pro školu může být mateřská školka, jejíž navštěvování je nepovinné, vyjma předškoláků. Rozhodně však plní funkci „odrazového můstku“, v určitém slova smyslu je to příprava na školu. Děti se naučí respektovat nějaký daný režim, uznávat autoritu v podobě paní učitelky a pobyt v kolektivu a tím pádem zvykání si na vrstevníky není rovněž na škodu (snadnější adaptace na nové prostředí).¹⁴ Vstupem do školy ztrácí rodina své výlučné postavení ve výchově dítěte, dítě je ovlivňováno další institucí. Důležitou, prioritní úlohu zde hraje osoba učitele, ten má velký vliv na tom, jak si dítě zvykne ve škole, a na jeho schopnostech je usnadnit a zpříjemnit dítěti tuto etapu. Skoro každý si vzpomene na osobu své první paní učitelky, jde o důležité klíčové okamžiky, a to buď spojené s příjemnými vzpomínkami nebo naopak. Tyto první kroky mnohdy formují pohled dítěte na další školní docházku a ovlivňují celý její průběh. Z tohoto pohledu lze děti rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou děti, které si předpoklady špatné spolupráce se školou nesou již z rodiny (nefunkční rodiny), mají sklony k delikventnímu chování z rodinného prostředí a škola může toto chování buď potlačit a dítě převychovat nebo (ve většině případů) s tím škola nezmůže nic (vzory rodičů, jejich podpora v této činnosti, cítí oporu v rodině a zázemí).

Druhá skupina jsou děti, které pocházejí z bezproblémových rodin, neočekává se u nich sklon k delikventnímu chování, ale škola, především však vrstevníci, mohou toto chování vyprovokovat.

Děti z první skupiny potřebují trpělivý přístup učitele, jejich chování je na hranici kázeňských problémů a často tyto děti přecházejí do zvláštních škol. Zde hraje velkou roli rozpor s rodiči, děti mají zakořeněn negativní postoj ke vzdělání díky rodičům (ti jsou v těchto případech sami často bez vzdělání, nemají ani úplně základní), kteří mu nepřikládají velký význam. Rodič je pro dítě vzorem a proto jejich vzor přebírají. Z toho plyne to, že tyto děti končí bez vzdělání, hůře shánějí práci, z nezaměstnanosti plyne často trestná činnost. U druhé skupiny dětí, hrají roli rozdílné faktory. Souvisí to jednak s vrstevnickým prostředím. Dítě, které pochází sice z bezproblémové rodiny může být uvnitř kolektivu „chytlavé“, dá na své kamarády,

¹³ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 67.

¹⁴ NIKL, J., *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000, s. 36-37.

nechá se navádět k přestupkům a podvodům, které někdy vyústí v záškoláctví. Od záškoláctví je jen malý krůček ke spáchání trestného činu. Zde hraje také roli šikana. Podíl na tom, jak se chová dítě této skupiny je také v tom, že se chce začlenit a mnohdy dělá věci, které samo neumí vysvětlit pouze proto, aby se stalo součástí party dětí, které mu imponují, ačkoli se chovají nezpůsobně. Zde hraje velkou roli již zmiňovaná osoba učitele, který by měl všechny tyto okolnosti sledovat a umět s nimi pracovat, měl by mít jednak pedagogické, ale i psychologické znalosti. I tento učitel může udělat chybu, je nutné, aby zde byla spolupráce s rodinou. Pokud rodina plní svou výchovnou funkci je výsledkem této spolupráce rodiny a školy větší motivace dítěte a dobré výsledky ve všech směrech. V mnohých zemích tato spolupráce je zcela běžná, v ČR zatím ne zcela všude, můžeme říci, že se toto daří méně proto, že rodiče nechtějí zasahovat do školních záležitostí z důvodů, aby neovlivnila jejich případná kritika vztah mezi učitelem a jejich dítětem, mnozí se zajímají pouze o učební výsledky dítěte, rozvojem této vzájemné spolupráce všemi směry mezi školou a rodinou, lze do budoucna docílit mnohých zlepšení a zabránit tak vzniku delikventního jednání ze strany dětí.

3.3 Vliv vrstevníků

Vliv vrstevníků (okolí, trávení volného času, organizace aktivit) jsem zmínil v předchozích částech této práce utváří a formuje osobnost dítěte a může mít vliv na případnou kriminalitu dítěte. Tento činitel je v mnohých případech tím, kdo ovlivní a má hlavní podíl v procesu, kdy dítě hledá svou vlastní identitu, chce někam patřit, začlenit se do nějaké skupiny, překonat nejistotu v procesu osamostatňování jde o party, první vztahy, nástup do zaměstnání, apod. To, že se mladý člověk začlení do nějaké skupiny, snižuje jeho pocit zodpovědnosti, zvyšuje pocit sebevědomí a sebejistoty, jehož by jedinec v mnohých případech pravděpodobně nedosáhl. Jedinec tímto relativně snadno získá bez větší námahy uspokojující obraz sebe sama. Skupinová identita je významnou součástí individuální identity, která v tomto období prochází zásadní proměnou a vzhledem k tomu není dostatečně stabilní.¹⁵

V současné době tráví dítě mezi svými vrstevníky stále více času. Trávení času mezi vrstevníky není jen a pouze, jak se mnohdy někteří dospělí domnívají negativní, ale pomáhá mladého jedince připravit na jeho roli do budoucna, je jedním z nutných

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 371.

předpokladů socializace, je tedy zcela přirozeným prvkem přípravy na dospělost.¹⁶ Vztahy mezi vrstevníky mohou uspokojovat různé psychické potřeby: potřeba stimulace, potřeba smysluplného učení, potřeba bezpečí a jistoty, potřeba určit si vlastní pravidla. Nejdůležitější potřeba, jejíž absence může vyvolat negativní delikventní chování je potřeba být akceptován. Potřeba být akceptován má pro dospívajícího obrovský význam. Pozice, kterou jedinec ve vrstevnické skupině získá, se stává důležitou součástí jeho identity. Pro dosažení žádoucího postavení je schopen udělat mnohé (i v rámci porušení zákona).¹⁷

Místo kde se dítě setkává se svými vrstevníky:

1) **škola - třída** je významnou vrstevnickou skupinou, hlavně proto, že zde dospívající tráví poměrně dost času. Třída je skupinou, kterou nelze vyměnit za jinou (mimo přestupu na jinou školu - krajní řešení), když je složení této skupiny nevyhovující představuje velkou zátěž. V době dospívání je pozice ve třídě významnou součástí osobní identity. Pro děti je velmi důležitá oblíbenost a popularita ve třídě. Pokud je dítě jako outsider odsunuto na okraj třídy, nese tuto skutečnost velmi těžce, pobyt ve škole je pro něj frustrující a vyústí často v psychické problémy. Získání popularity ve třídě se projevuje různými způsoby. Někdo je chytrý, snáze zvládá problémy, umí se orientovat; někdo je dřič (tzv. „šprt“), mívá podřadné postavení, někteří ho pouze využívají. Někdo **vyvolává konflikty a napětí** ve skupině, bývá neoblíbený.

Ve třídách vznikají tzv. „subkultury“ společné zájmy a činnosti (např. chlapci a dívky patří mezi přirozené subkultury).

V některých případech mohou být tyto podskupinky, zárodky vznikajících asociálních part, už i na prvním stupni základní školy. Rizikové skupiny dětí, na které má školní třída negativní vliv, co se týče delikvence lze rozdělit na **děti méně chytré** (jsou vystavovány posměchu a snaží se svými činy zalíbit, např. kradou v obchodech), **děti méně odolné** (jsou často oběťmi šikany, nuceni k trestné činnosti).

Děti z nefunkčních rodin nemají v rodině vzor, projevuje se u nich časté záškoláctví, sami páchají trestné činy a navádějí k nim i ostatní. **Děti s nízkým sebevědomím** mají o sobě nízké sebevědomí, často se nechávají navádět k trestným činům, aby získaly vysněnou oblibu.

¹⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 397.

¹⁷ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 38.

Školní skupiny - třídy mohou tedy mít určitý vliv na delikvenci jedinců, ale mnohem větší vliv a příčinu k trestným činům mají vrstevnické skupiny ve volném čase (party).

2) vrstevnické party - hledání vlastní identity jak již bylo zmíněno probíhá u každého jednotlivce různě. Za určitých okolností může být trávení času ve vrstevnickém prostředí významným „spouštěčem“ ve spáchání trestné činnosti. Potřeba trávit volný čas ve skupině vrstevníků bývá mnohdy spojena s neradostným životem v rodině nebo ve škole, proto potom hledá tento jedinec oporu a porozumění stejně postižených vrstevníků. Je tedy možno říci, že pro tyto mladé lidi znamená vrstevnická skupina více než-li rodina, jde o děti z dysfunkčních rodin. Rodina, která správně poskytne mladému člověku zázemí i podporu, a vytýčí meze dovoleného chování, zabraňuje automaticky tomu, aby jedinec vyhledával a popř. podlehl vlivu vrstevnické party.¹⁸

O dětech z dysfunkčních rodin lze říci, že tam, kde selže rodina, nastupuje parta, její vliv. Aby byli přijati a udrželi si místo v partě, udělají mnohdy mladí lidé cokoli, často páchají trestné činy jako silácké gesto. Nejenom děti z nefunkčních rodin jsou členy delikventních skupin, ale i děti pocházející z fungujících rodin, s nižším IQ, u nichž hraje velkou úlohu nápodoba. V delikventní skupině probíhá trestná činnost jinak než-li individuálně spáchaný trestný čin. Skupina zmnohonásobuje možnosti jedince, odpovědnost za činy se přesouvá na vůdce, inspirátora nebo zaniká pod vlivem „kolektivního“ rozhodnutí, zábrany vůči sociálně patologickým činnostem se rozplývají pod tlakem skupiny, realizují se nedomyšlené a impulzivní nápady. Členství ve skupině lze získat snadno – stačí uzнат hierarchii skupiny, neohlížet se na mravní a právní normy.

3.4 Volný čas a vliv medií

Dalším důležitým činitelem je zcela určitě tento zmíněný sociální faktor.

V souvislosti s vlivem médií a internetu na volno–časové aktivity mládeže, zejména pak v poslední době, je nutné zmínit uvedený způsob trávení volného času, který více než kdy jindy ovlivňuje zejména tuto věkovou kategorii.

Sledování televize, ačkoli lze mluvit o dlouhodobém trendu, nahrazuje další a to virtuální realita, kde můžeme pozorovat v některých případech až patologickou

¹⁸ MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003, s. 83.

závislost. Mladý člověk žije ve svém vlastním světě, který je těmito medií ovlivňován, klesá zájem o četbu, návštěvy kin a divadel, aktivní sportovní vyžití je toho důkazem. Vliv medií může za určitých okolností mít příznivý vliv na všeobecný přehled, informovanost, větší úskalí je v programové nabídce, která obsahuje velké množství násilí, kdy si dítě utváří představu, že násilí je zcela něco běžného, přispívá toto také k citové otupělosti. Zejména pak v počátku týdne mnozí učitelé mluví o tom jak jsou děti divoké, agresivní, jakoby dítě vnímalo okolní svět jako nebezpečné místo a tomu se snažilo přizpůsobit. Tyto okolnosti mohou ovlivnit a motivovat jedince. Příkladem jsou populární počítačové hry, kde je často násilí hlavním tématem, ačkoli existují hry i nenásilné – např. různé strategie, simulátory, apod., i z průzkumu je zřejmé, že se násilí objevuje v počítačových hrách nejčastěji. Rizika je možno popsat dvojího charakteru: jednak je hráč izolován od přirozeného prostředí, volný čas strávený na čerstvém vzduchu, mezi svými vrstevníky (hledání vlastní identity - přirozeně), dále pak vliv na psychiku jedince, zde, v tomto virtuálním světě je nesmrtelný, má několik životů, které může obnovit. Toto ovšem neplatí v situacích v reálném životě, dítě tak nemá možnost svůj skutek „resetovat“, a dle mého názoru, je vliv her na trestnou činnost značný. Způsob trávení volného času je stále více spojován s medií. Přirozené prostředí je tak vytěšňováno prostředím mediálním a v dalším vývoji i virtuální realitou. Tyto dramatické změny v životním poli člověka patří k nejvýznamnějším ve vývoji lidského rodu. Zvláště sledování televize, nejfrekventovanější činnost dětí i mládeže, se stává dominantní socializační institucí.¹⁹ Sledování televize dětmi má stále vzrůstající trend, významně u nich klesá zájem o četbu knih, novin, o návštěvy výstav, divadel a také o aktivní sportování.²⁰

O *Internetu* lze říci, že rozšířil možnosti komunikace se světem, možnosti rychle získaných informací, možnosti různých druhů zábavy. Ovšem co se týče komunikace je zde na místě říci, že není vždy jednoznačně pozitivní, neboť se na internetu můžeme vydávat za kohokoliv, změnit svou identitu, psaní e-mailů nahradilo psaní dopisů. Zde může později nastat problém, že jedinec neumí vlastně komunikovat, navazovat přátelství a známosti, není schopen komunikace s „živým“ člověkem.

¹⁹ SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000, s. 165

²⁰ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 39.

Ve stručnosti byly shrnuté příčiny dětské delikvence, tímto bych tento oddíl ukončil a přešel k problematice, která s tímto úzce souvisí a to je motivace (důvody) páčání trestné činnosti dětí z pocitu majetkové nerovnosti, velké majetkové rozdíly mezi lidmi, realizace snů za každou cenu i prostřednictvím trestného činu, zde je velmi důležitá úloha rodičů, zda dítěti ukáží priority v životě. Zhrzená láska: mladí prožívají velmi emotivně své vztahy, mohou tak tyto zvrácené vztahy silně přerůst v nenávisť a tím být motivem trestného činu.

Nuda je mnohdy významným důvodem, který je uváděn. Mladí si vymyslí „zábavu“ hraničící se zákonem, lze sem zařadit např. vandalismus – výtržnosti, sprejerství (zde je nutno říci, že ne vždy jde při sprejerství o ničení, mnozí se snaží touto cestou vyjádřit své pocity, jedná se mnohdy o velice zdařilá díla).

4 Prevence kriminality

Abychom mohli jako společnost přijmout patřičná a účinná opatření a zamezit tak protiprávnímu jednání mládeže je nutné dlouhodobé a cílené působení na mládež a to již od nejtělejšího věku dítěte.²¹ Prevencí kriminality rozumíme soubor nejrůznějších aktivit mimo trestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení a neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit její zmenšení. Jde tedy o působení na faktory kriminality, příležitosti a podněty k páchání trestných činů o působení na pachatele a oběti a vytváření zábran proti páchání trestných činů, do uvedeného konceptu prevence nelze zahrnout prevenci represí.²²

Zde práce shrnuje hlavní příčiny dětské delikvence, nevhodné sociální prostředí ve kterém se dítě pohybuje (vrstevnické party) a především nevhodné výchovné prostředí v rodině. Dle uvedených zjištění je nutné konstatovat, že je potřeba prevenci zaměřit především na funkci rodiny, která je v daném případě nejvýznamnějším socializačním činitelem. Jako zcela nežádoucí se ukazuje hlavně naprostý nezáměr rodičů o dítě, nebo naopak příliš tvrdá výchova spoléhající se na fyzické tresty a psychické vydírání. Výchovné působení mohou značně komplikovat tíživé sociální podmínky, neúplná rodina (absence některého z rodičů - chybí vzor) a jiné okolnosti. Lze konstatovat to, že je těžké dát radu, jak vychovat dítě, aby z něj vyrostl „slušný,“ člověk, který nepáchá trestné činy. S ohledem na skutečnost, že rodina má hlavní význam v této problematice je nutné konstatovat, že zde hraje velkou roli mnoho dalších činitelů, kteří úlohu rodině velmi znesnadňují a mohou ji lehce překazit.

Přesto je hlavním úkolem pro rodiče vychovávat dítě v harmonickém prostředí, mít s dětmi přátelský (kamarádský) vztah, nezapomínat však na pravidla, zabránit tomu, aby se dítě nevhodným způsobem zabavilo – vyplňovalo svůj volný čas, ale aby se zabavilo vhodným způsobem (nejlépe svým vlastním přičiněním – zvolení aktivity dle vlastního zájmu).

Jak jsem v této práci již zmínil, hned za rodinou plní významnou funkci škola, která v procesu socializace a prevence může z části nahradit nedostatky rodinné výchovy. Je důležité, aby dítě, které v rodině nenalezlo vhodné podmínky tyto nalezlo

²¹ ZOUBKOVÁ, I. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002, s. 119.

²² NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 172.

ve škole. Zde je opět důležitá role učitele, jeho profesionální přístup a to, zda dokáže v dítěti, které se jeví jako problémové, nalézt pozitivní rysy.

Odborníci, zabývající se touto problematikou, rozdělují prevenci dle okruhu adresátu na *primární, sekundární a terciární*, největší důraz je kladen na prevenci primární a sekundární - základním principem prevence kriminality mládeže je včasné a dlouhodobé působení na uvedené skupiny (adresáty), je zde uplatňována zásada, že prevence kriminality je proces, který je nutné začít od nejútlejšího věku dítěte, a tím ho nezanedbat, neodkládat.²³ Počátek je v rodině, pokračování jak bylo zmíněno ve škole, dále se na uvedené prevenci zúčastňuje řada subjektů, institucí a jednotlivců.

4.1 Druhy prevence, zásady a členění

Primární prevence

Je zde na místě hovořit o nejširším pozitivním ovlivňování orientace hodnot dětí od nejútlejšího věku až po dospělost. Lze do ní zahrnout aktivity vzdělávací, osvětové, poradenské a zvláště je zde kladen důraz na volný čas. Primární prevence působí na každého a dá se říci, že nebere v úvahu stupeň kriminálního ohrožení nebo kriminální rizikovost. Příkladem primární prevence je třeba výstavba městské aglomerace, kde již v době, kdy se provádí plánování je nutno koncepci přizpůsobit tomu, aby se zde uspokojily potřeby všech věkových kategorií, včetně dětí a byla uspokojena i potřeba trávení aktivit vyplňujících volný čas dětí a mládeže (volno - časových aktivit).²⁴

Prevence sekundární

Lze hovořit již o konkrétnější prevenci, která je určena péči o rizikovou mládež, kde je větší pravděpodobnost, že se tato skupina stane pachateli trestné činnosti (děti ulice - bez dozoru) nebo se jedná o skupinu ohroženou patologickými jevy (drogová závislost, gamblerství, záškoláctví, vandalismus, extremismus, nezaměstnanost), zde pak zejména tato preventivní opatření zasahují do sféry volného času. Příkladem je práce terénních sociálních asistentů („streetworkerů“), kteří se pohybují v terénu mezi ohroženou mládeží v jejím prostředí (klubech, hernách, diskotékách atd.)

²³ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 42.

²⁴ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 189.

Prevence terciární

Je určena pro ty mladé lidi, kteří se již dopustili trestné činnosti, také na ty, kteří se stali oběťmi trestných činů. Úkolem terciární prevence je zejména zajištění rychlé pomoci těmto osobám a tím eliminace recidivy kriminality a sociálně negativního jednání (útěky z domova, prostituce, záškoláctví, šikana) a resocializace kriminálně narušených mladých lidí (pomoc při hledání zaměstnání, bydlení, poradenství, atd.)²⁵

Tímto je ukončeno rozdělení prevence z hlediska okruhu adresátů, v další části stručně popíše tato práce jednotlivé druhy prevence a jejich obsahové zaměření

4.2 Prevence dle zaměření

Sociální prevence je zaměřena na nejširší okruh, protože je zaměřena na sociální kriminogenní faktory a na jejich překonávání a neutralizaci. Orientuje se na takové sociální kriminogenní jevy jako jsou prostituce, alkoholismus, toxikománie, záškoláctví, chudoba, extremistické skupiny, kasina, bezdomovce, aj. Většina dospělých pachatelů začíná páchat trestnou činnost již v ranném věku, proto je sociální prevence soustředěna na děti s cílem dosáhnout nápravy chování ještě před tím, nežli se začnou dopouštět trestné činnosti. Zároveň se soustřeďuje na změny struktur společnosti, které mohou mít na socializaci mladých lidí negativní vliv a tím zvyšují riziko, že se z nich později stanou pachatelé trestných činů. Zde je důležité vhodné resocializační opatření, které má tyto jedince co nejrychleji navést na správnou cestu. Tato opatření jsou zaměřena především na rodinu, výchovu a vzdělávání. Se sociální prevencí úzce souvisí také problematika právního řádu jednotlivých států.

Toto téma se týká dospělých osob, páchajících trestnou činností než přímo mladistvých. Já v tomto okamžiku, v této části, zmíním tuto problematiku, neboť ji považuji za velmi důležitou v souvislosti se sociální prevencí. Jednotlivé zákony, pokud jsou dobře formulovány působí jako prevence kriminality. Dobře vytvořené zákony a jejich důsledné uplatňování by mohlo páchání trestných činů znemožňovat nebo alespoň znesnadňovat. Tím se vytvoří prostředí, kde se kriminalitě dařit nebude. Důležitá sociální prevence kriminality spočívá tedy v kvalitní zákonné úpravě, v její kvalifikované aplikaci a v jejím využívání. V souvislosti s tímto tématem je třeba ještě zmínit velké nedostatky v respektování platného práva. Je totiž základní povinností

²⁵ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha, Policejní akademie ČR, 2001, s. 44.

státu postarat se o dodržování zákonů a ostatních právních norem. Pokud by kontrolní instituce náležitě fungovaly, vznikne společenské klima příznivé zákonům.²⁶ Média mohou svým přístupem přispět a pomoci z hlediska prevence. Jejich plošné působení a to jak jsou schopna ovlivnit mínění značné části obyvatelstva (veřejné mínění), je značný. Lze toho využít právě na úseku sociální prevence. Často dochází k tomu, že je mediální obraz kriminality dost deformovaný a podstatně se liší od podoby kriminality registrované, což může kvalitu života lidí negativně ovlivnit. Vhodnou formou preventivního působení a vhodným způsobem kultivace veřejného mínění by bylo zejména kvalifikované a odpovědné referování o trestních kauzách, které by se neřídilo jen požadavky mediálních diváků, posluchačů a čtenářů.²⁷

Situační prevence je zaměřena na konkrétní trestný čin, řekl bych v duchu přísloví: „Příležitost dělá zloděje“. Zde se vychází z poznatků, že trestná činnost, její určité druhy, jsou páchány v určitém čase, na určitých místech a za určitých okolností (příkladem je problematika velký sídlištních aglomerací, o víkendech, kdy je velká část obyvatel opouští je časem pro vloupání do bytů, vánoční svátky, různé velké akce, kde je velká koncentrace lidí, láká kapsáře). Zde je na místě říci, že pokud je situační prevence vhodně zvolená, lze trestným činům předcházet nebo jím zcela zabránit. Příkladem je, když probíhá některá akce, soustředit síly a prostředky policie do uvedeného místa, dále užít různá technická opatření jako mříže, kamerové systémy atd. Pokud bychom srovnaly výsledky prevence sociální a prevence situační lze konstatovat, že prevence situační je pro svou rychlost, jednoduchost preferovanější než prevence sociální. Výsledky situační prevence jsou bezprostřednější, zřetelnější a snadno ověřitelné. Naproti tomu je účinnost situační prevence nestálá, krátkodobá a často vede pouze k přesunu (vytlačení) uvedeného druhu kriminality.

Prevence viktimnosti je orientována na potenciální a skutečné oběti trestných činů. Její náplň je osvětová, poradenská. Zahrnuje přípravu, osvojení a uplatnění preventivních opatření, tak aby bylo sníženo riziko ohrožení kriminalitou. Není pouze ve formě informativní, ale obsahuje nácviky konkrétních situací a reakci na ně, jsou pořádány kurzy psychologické, kurzy sebeobrany. Dále jsou připravovány různé odborné příručky (jak předcházet krádeží aut, vloupání do bytů a vozidel, chat, krádeží

²⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 174.

²⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. A kol. *Kriminologie*. Praha: a ASPI Publishing, s.r.o., 2004, s. 178.

jízdních kol, atd.) Existují odborné příručky, které informují, jak se chovat v případě napadení pachatelem (zda křičet nebo nekřičet, využít lsti, zda klást či neklást odpor apod.).

4.3 Preventivní a represivní péče v období prvorepublikovém

Preventivní péče byla tehdy vyzdvihována, byla jí přikládána velká důležitost, jelikož bylo uváděno, že řeší a předchází např. umístěním mladistvého delikventa do výchovného ústavu ještě před tím, nežli spáchá trestný čin (opora v zákonech např. 28. 10. 1918, dále Zákon o trestním soudnictví nad mládeží z 11. března 1931). Podle tohoto zákona mohl poručenský soud nařídit ochranná opatření, tedy umístit dítě v jiné rodině nebo do vhodného ústavu, stanovit ochranný dozor nebo ochrannou výchovu. Osobám, jež mají o dítě pečovat, mohl udělit napomenutí. Pokud byla péče o osobu do 18 let hrubě zanedbána, hrozilo rodičům (popřípadě osobám, jímž bylo dítě svěřeno do péče), trest odnětí svobody od jednoho týdne do tří měsíců.²⁸ Ke zlepšení ekonomické situace rodin mělo přispět zřízení (v každém okrese) Okresního ústavu pro bezplatné zprostředkování práce, který měl vyřešit zejména otázky zaměstnanosti rodičů, kteří nepřišli o práci, svou vinou. Dále bylo přistoupeno k poskytování půjček a daňových úlev, aby byla zajištěna funkčnost rodiny, která by mohla být vystavena bídě, a tím i zmíněným negativním dopadům, byly řešeny i půjčky na stavby, byty, které měly vyřešit bytovou otázku. Dále byla zákonem stanovena věková hranice pracovně zařazených dětí, výnosem tehdejšího Ministerstva vnitra měl být řešen nepříznivý vliv kinematografie na mládež, ukládal majitelům biografů pořádat ve spolupráci se školou dětská představení, v roce 1922 byl vydán zákon, který zakazoval podávat alkoholické nápoje osobám mladším 16 let, i když jsou v doprovodu rodičů. Před zneužitím a pohlavními chorobami měla být mládež ochráněna zákony z roku 1852 a 1922. O opuštěné mládeži jednají „Pravidla o ochraně opuštěných dětí r. 1901, zákon z roku 1921 se zabývá ochranou dětí v cizí péči a nemanželských dětí, práci a případné zavlčení do ciziny je řešeno v zákoně z února 1922, kde je uvedeno, že osoby mladší 18 let nesmějí bez souhlasu poručnického nebo opatrovnického pracovat v zahraničí.

²⁸ MRÁZEK, K. *Trestní právo, škola a učitel*. Brno: Vydavatelský odbor Ústředního spolku jednot učitelských, 1933, s.196

V rámci preventivních opatření je nutné zmínit také otázky vzdělanosti, v rámci kterých byl v roce 1922 přijat „Malý školský zákon“, rušil povinnou výuku náboženství, zavádí povinnou osmiletou školní docházku pro celý stát včetně Slovenska (zde byla do této doby šestiletá).²⁹

Zavádí také snížení počtu žáků ve třídách, rovnost mezi učiteli a učitelkami, zrušuje úlevy ve školní docházce, což zaručovalo vzdělání i dětem z chudých vrstev.

Na „Malý školní zákon“ navazuje v té době předpis Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO) z roku 1930, kterým se zřizují tzv. pokračující lidové školy. Zajišťuje se tak vzdělanost pro mládež ve věku 14-16 let, která se nevzdělávala na všeobecných nebo odborných pokračovacích školách. Docházka do těchto škol byla povinná.³⁰ MŠANO vydalo v roce 1928 směrnice pro speciální školy, kde nemělo docházet k redukci učiva, ale využívat jiné metody než na školách obecných.

Speciální školy měly vést svěřence k soběstačnosti, upotřebitelnosti, zde je patrná odlišnost od škol obecných (např. práce na školních pozemcích, řemeslo, řád na internátě školy). V roce 1929 byl vydán zákon o pomocných školách – třídy pro méně nadané žáky, již tehdy bylo opodstatněnou zásadou, že, „Každé dítě má nárok na nejlepší vzdělání, jakého se mu může dostat“. Na přelomu 20 a 30 let 20. století vzniká v této oblasti reformní krok, když vzniká v roce 1931 *Zemský pedologický ústav*, obdoba dnešních diagnostických ústavů, zde se již uplatňují metody vědecké, vychází z poznatků Pražské Školy vysokých studií pedagogických. Uvedený pedologický ústav měl zejména úkol, komplexní vyšetření mládeže, která měla být dále umístěna do ústavů.³¹

Represivní péče jak bylo řečeno se orientovala na potlačování již projeveného společensky nežádoucího chování. V minulosti byla považována za jediný účinný prostředek v boji proti delikventnímu chování mládeže, nikdo se, ale nezajímal, proč a za jakých okolností se vydává mládež na jak se uvádělo „zločineckou dráhu“. Hlavním zájmem bylo udělit co nejpřísnější trest. S postupem času se však ukázalo, že ani přísné tresty delikvenci nezabraňují. Začala se prosazovat a své místo zaujala náprava mladého delikventa.

²⁹ VESELÁ, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: MU, 1992.

³⁰ HLAVA, K. *Nauka o dětech mravně ohrožených, porušených a vadných*. Praha: Česká grafická unie, a.s., 1931, s. 46

³¹ EDELSBERGER, L. *Příspěvek k vývoji speciální pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974-1976, s. 96

V době první republiky se tyto skutečnosti projevují v legislativě i ve výkonu trestu.³² Jmenovat lze změny, které doznaly nevyhovující zákony rakousko–uherské monarchie, zákon „O trestním soudnictví nad mládeží - 1931“.

Dalším problémem se tehdy jevila nejednotnost zákonnosti s ohledem na to, že v českých zemích platily zákony rakousko-uherské monarchie, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi se řídily zákony uherským právem. Tento zákon byl velkým zlomem v uvedené oblasti, o které tato práce pojednává, zejména pak v přístupu k dětem a mládeži před soudem, jako skupině, která si jistě zaslouží a vyžaduje speciální zacházení.

Do této doby se jen v malé míře lišil přístup soudu k mladistvým delikventům ve srovnání s dospělými zločinci. Podle zmiňovaného zákona (1931) se dle tohoto zákona mládež dělila na nedospělé osoby (osoby, které v době spáchání trestného činu nedovršily 14 let), na mladistvé (to jsou osoby, které v době spáchání trestného činu dovršily 14 let, ale nedovršily 18 let věku), kdy o těchto věcech rozhodoval *poručenský soud*, který mohl ukládat následující výchovná opatření:

1. pokárat nedospělého (nejednalo se o tělesné tresty) uložit pokárání v rodině či škole
2. nařídít umístění nedospělého v náhradní rodině nebo jej umístit do léčebného nebo jiného vhodně zvoleného ústavu
3. nařídít ochranný dozor nebo výchovu, pokud to bylo nezbytně nutné k zamezení další trestné činnosti nebo k nápravě nedospělého.³³

V těchto pojmech užitých v uvedeném zákoně lze spatřovat podobnost se současnou legislativou, například již zde se hovořilo o „činnosti jinak trestné“, trestné činy mladistvých jsou nazývány „proviněním“. V těchto případech soudy pokud byl mladistvý uznán vinným mohly – upustit od potrestání, odsoudit k podmíněnému trestu, odsoudit k nepodmíněnému trestu. Soud volil takovou variantu, která byla nejúčinnější pro další mravní vývoj mladistvého, při tomto přihlížel zejména k povaze spáchaného činu, k okolnostem za kterých byl čin spáchán, pohnutkám, které mladistvého k činu vedly, k poměrům, ve kterých vyrostl a byl vychován,

³² HLAVA, K. *Nauka o dětech mravně ohrožených, porušených a vadných*. Praha: Česká grafická unie, a.s., 1931, s. 46

³³ MRÁZEK, K. *Trestní právo, škola a učitel*. Brno: Vydavatelství odbor Ústředního spolku jednot Učitelských, 1933, s. 133

k dosavadnímu způsobu života, k povaze, věku a stupni rozumové vyspělosti a „mravní zkaženosti“.³⁴

Tresty byly vykonávány ve třech třídách, do kterých byli odsouzení zařazeni dle plnění povinností, kázeňského řádu. Bylo dbáno na to, aby se zde mladiství odsouzení vhodně a užitečně zaměstnávali, případně připravovali na své budoucí povolání, neměli přijít do styku s odsouzenými staršími 18 ti let.

Tolik asi shrnutí prvorepublikového snažení o nápravu, zjistit a pojmenovat, rozlišit a začít řešit společensky závažný problém, jakým jistě delikvence mladistvých zcela určitě byla a stále je. Shrnutí první republiky z pohledu vývoje patologických jevů, lze hodnotit jako průkopnické, zejména pak srovnání prevence a represe a jejich praktické využití v tehdejší době. Je nutno poznamenat, že právní úprava soudnictví nad mládeží (1931) byla a je i dnes považována za velmi zdařilou, s ohledem na překážky, se kterými se musela v tehdejší době probíjet, zejména jako často nazývané „novátorské řešení“ uvedeného problému.

³⁴ HLAVA, K. *Nauka o dětech mravně ohrožených, porušených a vadných*. Praha: Česká grafická unie a.s., 1931, s. 51-52.

5 Úkoly PČR v systému prevence kriminality dětí a mládeže

V souvislosti s prevencí kriminality je třeba zmínit systém prevence kriminality mládeže v České republice. K celkové úspěšnosti a účinnosti prevence kriminality přispívá jasná a jednoznačná vládní politika formulovaná jako koncepce a formalizovaná jako určitý systém.³⁵ Významnou úlohu zcela jednoznačně zaujímá Policie České republiky, kdy se v jejím systému vytvořila samostatná preventivní složka, které hlavním úkolem je práce s dětmi na úseku prevence, posílení právního vědomí dětí a mládeže, pohled na to co je a co není správné, zaujímání postojů ve svém okolí mezi vrstevníky, snaha o omezení vlivů negativních part, skupin, gangů. Policie v rámci těchto programů těsně spolupracuje s Orgány sociální právní ochrany dětí, školami, zájmovými organizacemi. V rámci systému policie jsou na tyto programy, kterými je z hlediska dlouhodobého zájmu společnosti postupováno speciálně vyškolení policisté, kterých je tato činnost náplní práce právě na úseku prevence. Tyto skupiny se podílejí na programech volno-časových aktivit dětí, prezentací v rámci školní výuky, apod. v těsné spolupráci od jednotlivých složek v rámci Policejního prezidia až po základní útvary policie.

5.1 Současný stav, právní úprava v ČR

I přes značné úsilí se nedařilo prosadit rekonstrukci trestního stíhání mladistvých, rozšířit výchovná opatření. Snaha narážela na odpor právních dogmatiků, kteří argumentovali nedotknutelností zásad legality a oficiality.³⁶ Také v důsledku tohoto došlo ke změně až v roce 2003, kdy byl přijat zákon č. 218/2003 Sb. „O odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů“. Po dlouhá léta absence zákona se tedy podařil průlom, který po zkušenostech a vzoru zahraničí ukázal důležitost samostatné právní úpravy. Je zřejmé, že právě věk mladistvých a dospívajících jedinců je problematický a vyžaduje odlišné postupy ze strany kompetentních orgánů. Uvedený zákon stanoví odlišný postup orgánů činných v trestním řízení, využívá alternativních trestů, probačních úředníků, a dalších orgánů při nápravě a převýchově mladistvého pachatele.

³⁵ ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001, s. 47.

³⁶ VÁLKOVÁ, H., DUKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Praha: Leges, 1992, s. 38.

Základními právními předpisy, upravujícími problematiku delikventní mládeže, je již zmiňovaný zákon, dále pak zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů, trestní zákoník v ust. § 98, § 109 a § 126, a trestní řád v ustanovení § 291 odkazují na zákon o soudnictví ve věcech mládeže jako na normu speciální.

Dále je problematika mládeže upravena:

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších změn a doplnění.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivní výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

K uvedené právní úpravě, lze ve srovnání s okolními evropskými zeměmi říci, že v mnoha zemích je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 14. až 16. rok věku. V některých, jako třeba Severním Irsku, je hranice trestní odpovědnosti stanovena na velice nízký věk 7 let. Skandinávské země jsou typické tím, že zde je hranice trestní odpovědnosti stanovena na 15 let a takto bych mohl srovnávat další státy. Zde právě vyvstává zejména pak v poslední době mnohokrát diskutovaná otázka snížení hranice trestní odpovědnosti ze současných 15. na 14. rok věku. Stejně jako všechny změny má své zastánce a odpůrce.

5.2 Snížení věkové hranice trestní odpovědnosti

Snížení věkové hranice jako jedna z možností řešení kriminality mládeže asi opravdu bezesporu je, ale nelze ji spatřovat pouze v tom, že dojde ke změně číslovky v našem trestním právu, nebo zda půjde opravdu o dalekosáhlejší a účinnější změnu, tak jak ji prezentují její zastánci. Diskuse na toto téma, jak můžeme vidět, se objevuje v určitých časových intervalech, a to jak ze strany politické scény, tak odborných kruhů i laické veřejnosti. Argumentem zastánců je především to, že velmi závažné trestné činnosti (činy, které jsou páčány brutálně) se účastní, čím dál tím mladší děti. Tato skupina preferuje především radikálnější řešení tohoto problému, staví na tvrzení,

že trest a izolace pachatele je hlavním nástrojem ke snižování trestné činnosti. Je zřejmé, že jen toto samotné opatření by s ohledem na systém a vzájemnou provázanost uvedených opatření, které jsem popsal v předchozích kapitolách, nemohlo být úspěšné samo o sobě a nepřineslo by očekávané výsledky. Šetřením vyplývá, že tento názor zastává část, jak odborné veřejnosti z řad policistů, tak pracovníků výchovných ústavů, ale i terénních pracovníků, kteří přicházejí s delikventní mládeží každodenně do styku.

Dalším názorem z řad odborné veřejnosti je názor, že pouze snížení věkové hranice trestní odpovědnosti nevyřeší tento problém. Další argumentem je tvrzení, že uvedená změna zasáhne pouze část delikventní mládeže, která se dopouští těch nejzávažnějších trestných činů. Ti odborníci, kteří odmítají tento prvek samotný jako nedostačující, upřednostňují přístup tzv. restorativní justice. Tento systém je založen na kooperaci všech složek, které přicházejí do kontaktu s delikventním jedincem a podílejí se na jeho nápravě. Jedná se o orgány činné v trestním řízení, policii, státní zastupitelství, soudy, probační a mediační službu, orgány sociálně právní ochrany dětí, ale také sám pachatel, jeho rodina, oběť i komunita, v níž vyrůstá. Další roli zde mají také různé nevládní a charitativní organizace, zdravotní služba a také samozřejmě škola, jak jsem již zmínil v předchozích kapitolách. Jde především o nápravu mladého pachatele, a jeho znovu začlenění do společnosti, náhradu způsobené škody za účasti pachatele samého a prevenci recidivy. Tyto myšlenky jsou základem projektu včasné intervence, který zmíním v následující kapitole. Pokud se znovu vrátím k uvedenému dopadu samotného snížení hranice trestní odpovědnosti, asi půjde pouze o dohad a určitý odhad, ale až změna samotná by dala odpověď, zda by efekt byl opravdu tak přínosný, jak je někdy uváděno. Statistické údaje ukazují určitý nárůst na straně jedné a určitou stagnaci v poslední době v počtu trestných činů, místy byl zaznamenán i pokles, ale statistické údaje jsou mnohdy pouhou hrou čísel, veřejné mínění nadále zastává názor, že brutalita a škody způsobené dětmi a mladistvými neustále narůstají. Pokud připustíme tu možnost, že by ke snížení věkové hranice skutečně došlo, stejně tak, si musíme klást otázku, zda nepůjde pouze o přeskupení statických čísel, zda se nám pouze nepřesune část trestně neodpovědných delikventů z řad dětí mezi mladistvé, což bude znamenat nárůst na straně jedné a přímo úměrný pokles na straně druhé. Můžeme potom vydávat onu hru čísel za vítězství, ale pouze krátkou dobu, veřejnost bude reagovat asi stejným způsobem a situace nebude v podstatě řešena, pouze pozměněna. Zde si myslím, že by bylo daleko větším přínosem

a to z hlediska sice dlouhodobého, ale zato přínosnějšího, pokud by došlo k těsnější vzájemné spolupráci všech zainteresovaných složek, jak již bylo zmíněno v předchozí části.

Argumenty zastánců snížení věkové hranice trestní odpovědnosti

Trestná činnosti dětí do 15 let a mladistvých ve věku od 15 do 18 let je nebezpečná a závažná zejména proto, že zanechává následky na celý život mladého pachatele:

- trestné činy jsou promyšlenější, jsou připravenější a to včetně předem zajištěného alibi,
- nepotrestání dětského zločince způsobí, že se mezi vrstevníky stává pro mnohé hrdinou,
- pokud bude hrozit pachatelům nejen diagnostický ústav, ale i vězení nebudou páchat trestnou činnost,
- snížená hranice trestní odpovědnosti neohrožuje žádné normální dítě, ale většinu jich chrání.

Toto byla část argumentů, které uvedl předseda Společnosti středoškolských pedagogů, Tomáš Jurčík Mladá Fronta Dnes z roku 2004.

Dalšími argumenty jsou úroveň znalostí, vědomostí a celkové vyspělosti dnešních dětí oproti generaci předcházející, jsou tak, jak bývá často uváděno, schopni rozpoznat páčání trestné činnosti a její protiprávnost. Toto potvrzují i antropometrická měření, která ukazují, že mladá generace dnes dříve dospívá, je vyšší, těžší a urychluje se její psychický vývoj. Zastáncům snížení věkové hranice nahrává také to, že po roce 1989 se skoro dvaapůlkrát zvýšil počet dětí, které policie vyšetřovala kvůli násilné trestné činnosti, obdoba je u majetkové trestné činnosti, kde byl nárůst v uvedeném období zhruba trojnásobný.

Odborníci velmi často argumentují tím, že ačkoli se dají některé ukazatele změřit, některé se změřit nedají a mezi tyto zcela jistě patří určitě urychlení psychického vývoje jedince. Dalším argumentem je to, že by se dalo individuálně přistupovat a ponížít věkovou hranici na základě psychologického posudku v závažných případech.

Argumenty odpůrců snížení věkové hranice trestní odpovědnosti.

Kteří nejen, že navrhnou neponížít věkovou hranici, zejména pak s ohledem na povinnou školní docházku, která je spojená s touto věkovou hranicí, dále

pak se k této věkové hranici váží další právní úkony. Dokonce, zde jsou známy i návrhy o zvýšení hranice trestní odpovědnosti na 16 let. Dalšími argumenty je například to, že společně a snížením věkové hranice, se sníží i hranice sexuálního života, tato hranice se může posouvat ještě do nižšího věku, s tímto je spojena i lobby tabákového a alkoholového průmyslu, očekávají nárůst potencionálních zákazníků, kteří jsou ve věku, kdy vzniká snadněji návykovost, a proto jde o věrné zákazníky. Kriminalita dětí není jejich problémem, ale je problémem současné rodiny, současné kultury a životního stylu. Odpůrci snížení hranice trestní odpovědnosti argumentují tím, že děti nevědí, co činí, a proto by nemělo docházet k jejich zbytečné kriminalizaci. Zastánci této teorie upozorňují na přeplněné diagnostické a výchovné ústavy a vězení pro mladistvé. Dalším argumentem je to, že u nás jsou nástroje k řešení dětské kriminality, jen nejsou důsledně využívány. Naše legislativa umožňuje řešit tento problém a snížení věkové hranice by samo o sobě neřešilo problém v celé jeho šíři. Dalším argumentem je, i ze zahraničí, že mnozí z dětských vrahů byli mladší 14 let. V zahraničí jsou zkušenosti, že když se snížila hranice trestní odpovědnosti, že se stejně tak posunula hranice dětské kriminality, ještě níže pod ní. Je velice těžké hodnotit uvedenou problematiku, asi vždy bude mít své zastánce a odpůrce, ale stejně jako v každé otázce, která tíží celou společnost, je nutné k jejímu řešení přistupovat s ohledem na dlouhodobé výsledky a s cílem, který je zde sledován z pohledu celé společnosti. V mnohých státech, ačkoli tuto cestu nastoupili mnohem dříve, než-li naše společnost, stále ještě přínos není měřitelný i zde má mnoho svých zastánců na obou stranách.

5.3 Historický pohled a legislativní vývoj

Vždy bylo posuzování trestní odpovědnosti mládeže spojováno s věkem. Ve starověké společnosti se zacházelo s nedospělými jedinci stejně jako s dospělými, stejné tresty. V právu Starověkého Říma se již lze setkat s vymezením dětství, které končilo sedmi lety, a nastupovala odpovědnost za vlastní jednání. V českých zemích dlouho chyběla kodifikace trestního práva. Bylo zde uplatňováno právo obyčejové, zemské právo, církevní, městské, dvorské, vesnické a další různá cizí práva.

Středověké právo uvádělo dvě věkové hranice, a to nedospělost a dospělost. Na Moravě byla od 15. století stanovena dospělost dosažením určitého věku, který byl odlišný dle pohlaví a stavu osoby. Na Moravě a Česku došlo ke sjednocení

trestněprávních předpisů až obnovením zemského zřízení roku 1627 pro Čechy a 1628 pro Moravu, zde ještě chyběla úprava trestního postihu nedospělců.

Velký význam měl z hlediska věkové hranice trestní odpovědnosti hrdelní řád císařovny Marie Terezie z roku 1768, kde se stanoví celkem detailně postup ve věcech nedospělých pachatelů - děti do 7 let nejsou trestně odpovědné vůbec, nedospělci do 14 let - snížená trestní odpovědnost, mladiství od 14 až 16 let jsou zde již úplně trestně opovědní.³⁷

Zde lze hovořit, o určitém pokroku posledním zákonem z roku 1852, který byl ve vztahu k trestnímu soudnictví nad mládeží v platnosti na území českých zemí do roku 1931, kdy byl přijat *Český zákon o trestním soudnictví nad mládeží* – zde byl věk vymezen na:

dětský - do dovršení 10 let, období úplného vyloučení trestní odpovědnosti,

nedospělci - od 10 let do 14 let, období zmenšené trestní odpovědnosti,

mladistvý - od 14 let do 20 let, období mírnějšího potrestání,

dle tohoto trestního kodexu nastupovala plná trestní odpovědnost po dovršení 14 roku věku, věk ovlivňoval druh a výši trestu. Významnou skutečností bylo, že jako polehčující okolnost byl stanoven věk do 20 let, v tomto případě nešlo uložit pachateli trest smrti ani doživotní žalář.

Přelom 19. a 20. století znamenal pokrok v pohledu na problematiku ohrožené a delikventní mládeže. Často docházelo ke kritice stávající právní úpravy, již zde se objevují snahy o výchovu a nápravu mladistvých nižšími trestními postihy. Významné místo v této době patřilo bezesporu Rakouskému zákonu o soudnictví nad mládeží, který vycházel ze stejné historicko-právní tradice jako zákon československý přijatý u nás v roce 1931. Zde hlavními prostředky působení na mladistvého byla výchova uskutečňována pomocí rodiny, poručenských soudů nebo výchovných ústavů. Tento první rakouský zákon o soudnictví nad mládeží představoval revoluční změnu v oblasti zacházení s delikventní mládeží. Hlavním cílem tohoto zákona bylo postupně odbourávat trest odnětí svobody a nahrazovat jej výchovnými opatřeními.

Český zákon o trestním soudnictví nad mládeží z roku 1931 byl pokládán na svou dobu za velmi progresivní a zdařilý. Hlavní myšlenkou bylo co nejméně trestat a co nejvíce vychovávat, je-li nutné trestat, pak i trestem vychovávat a polepšovat. Dolní hranice trestní odpovědnosti byla stanovena na 14 let. Od 14 do 18 let byl jedinec

³⁷ VÁLKOVÁ, H., DUKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Praha: Leges, 1992 s. 15-16.

považován za mladistvého. Hlavními prostředky působení na mladistvého byla výchova uskutečňována za pomoci rodiny, poručenského soudu nebo výchovného ústavu.³⁸

Trestné činy spáchané mladistvými byly posuzovány odlišně od činů osob dospělých.

Dále pak se trestního řízení zúčastňovaly orgány, které se podílely na všech fázích řízení, zástupci sociální péče, spolurozhodující orgány, kontrolní orgány vykonávající dohled při výkonu trestu tak při výchovných opatřeních. Základními výchovnými principy zákona o mládeži z roku 1931 bylo to, že pokud osoba v době spáchání trestného činu nedovršila 14 rok věku, nebyla trestně odpovědná. Mohla, jí být uložena pouze potřebná výchova nebo léčebná opatření. Jestliže se však nedospělec starší 12 let dopustil takového trestného činu, za který zákon stanoví trest smrti nebo doživotí, byla mu poručenským soudem nařízena ochranná výchova ve „výchovně“ nebo byl umístěn do léčebného ústavu. Osoby mladistvé tj. osoby, které dovršily v době spáchání trestného činu 14 let, ale nedosáhly 18 let věku, byly trestně odpovědné podle obecných trestných zákonů, jen pokud zákon o trestním soudnictví nad mládeží nestanovil odchylky. Již tehdy se trestný čin spáchaný mladistvým nazýval proviněním, soud mohl uložit: podmíněný, nepodmíněný trest nebo upustit od potrestání, vedle toho však mohl nařídit ochranný dozor, ochrannou výchovu a taktéž udělit napomenutí osobám, které měly o mladistvého pečovat.³⁹

Další prioritou tohoto zákona byla úprava ochranných opatření, které dělil tento zákon na tři stupně:

- a) ochranný dozor
- b) ochranná výchova rodinná
- c) ochranná výchova ústavní

Zákon o trestním soudnictví nad mládeží, jak jsem již uvedl, přinesl řadu změn a byl velice pokrokový a zdařilý. Mezi nejdůležitější změny, které přinesl patřilo zcela jistě to, že došlo ke zvýšení hranice trestní odpovědnosti ze 12 na 14 let, rozšíření důvodů vylučujících trestnost mladistvých a důraz, který byl kladen na individuální, preventivní a výchovné působení. Jako vždy se tato reforma nesetkala pouze s kladnými

³⁸ VÁLKOVÁ, H., DUKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Praha: Leges, 1992, s. 19.

³⁹ VÁLKOVÁ, H., DUKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Praha: Leges, 1992, s. 21-22.

ohlasy, ale měla i své odpůrce. Je na místě zdůraznit, že úprava obsažená v tomto zákoně by našla jistě uplatnění i v současné době.⁴⁰

V roce 1950 byl zákon č. 48/1931 Sb. bez náhrady zrušen, trestně právní úprava mladistvých byla opět včleněna zpátky do obecně trestněprávních předpisů. Došlo ke zrušení soudů pro mládež a úřadoven péče o mládež, nemohl tak být zajištěn výchovný účel trestu, tak jak toto umožňovala předchozí právní úprava. Trestní odpovědnost byla stanovena na 15 rok věku, tato dolní hranice byla konstruována jako absolutní. Úprava trestního soudnictví nad mládeží byla převzata v této podobě i při rekonstrukci trestního práva v roce 1961.

⁴⁰ VÁLKOVÁ, H., DUKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Praha: Leges, 1992, s. 23-24.

6 Poslání a cíle informačního systému

Obecně můžeme říci, že informační systém (IS)⁴¹ lze chápat jako systém vzájemně propojených informací a procesů, které s těmito informacemi pracují.

Informační systém se buduje ze dvou důvodů. Prvním je efektivnost informačního systému a druhým okamžitá přístupnost veškerých informací. Podstatou informačního systému je přenos všech informací v jejich toku na elektronická média, jejich bleskové zpracování a zpřístupnění v požadované výstupní formě pro řízení v reálném čase. Reálný čas v informatice znamená přístupnost požadované informace prakticky okamžitě, bez nutnosti čekání.

„Informační společnost se stává objektivní realitou. Nelze ji ignorovat a není před ní úniku. Využití počítačů, jejich propojení s telekomunikacemi, ale i další prostředky moderních informačních technologií (IT) ve stále rostoucí míře ovlivňují náš každodenní život. Ovšem není to z daleka jen využití IT, ale vůbec práce s informacemi a související změny myšlení, které jsou požadavkem naší současnosti. Doba přináší podstatně náročnější potřebu komplexního pochopení úlohy informací a s nimi propojených vlivů, které mění podmínky naší existence“.⁴²

Počítačově orientované informační systémy představují fenomén současnosti. Pro svoje výkonnostní přednosti téměř nahradily klasické manuální informační systémy. Jsou založeny na digitalizaci dat reprezentujících obrazovou, zvukovou i znakovou informaci. Data všech typů informací jsou prezentována stejně, pomocí 8 bitových kódů (ASCII)⁴³. Jednotný způsob prezentace dat a mikroprocesorová, programově řízená technika umožnily pomocí strojového zpracování dat vytvořit podmínky k tvorbě informačních systémů kvalitativně zcela nové kategorie.

Výhody počítačově orientovaných informačních systémů:

- přenos dat elektronicky na libovolnou vzdálenost se zanedbatelným zpožděním, snadnost kopírování a archivace dat,
- schopnost zpracovávat velké objemy dat a získat informace ze širokého spektra zájmových oblastí,
- odezvy na informační požadavky v psychologicky přijatelných lhůtách,

⁴¹ Podle normy ČSN/ISO IEC 23821 je informační systém definován jako systém zpracování informací spolu s návaznými organizačními prostředky, např. personálem, technickými a funkčními prostředky, takový systém získává a distribuuje informace.

⁴² VODÁČEK, L. – ROSICKÝ, A., *Informační management – Pojetí, poslání a aplikace*, 1. vyd. Ostrava: Ostravské tiskárny, a.s., 1997, s 7.

⁴³ American Standard Code for Information Interchange

- schopnost vytvářet nové způsoby procesních a pracovních postupů, založené na možnostech ICT,
- možnost prezentovat informace v obrazové, akustické a znakové formě, statickou nebo dynamickou scénou,
- snadná distribuce softwaru libovolnému počtu uživatelů,
- relativně nízké náklady na pořízení hardware.

6.1 Systém včasné intervence (SVI)

Nejvýznamnější aktivitou Ministerstva vnitra v souvislosti s problematikou ohrožených dětí je iniciace a podpora zavádění projektu „Systém včasné intervence a Tým pro mládež“ do praxe. Tento projekt vznikl z iniciativy odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí a Probační a mediační službou ČR (PMS). PMS výrazně přispěla k rozšíření metodiky SVI o týmy pro mládež, které začala ve své praxi již v roce 2004 pilotovat a v úzké spolupráci s odborem prevence kriminality MV zapracovala koncepci Týmů pro mládež do metodiky SVI.

Ministerstvo vnitra a Ministerstvo práce a sociálních věcí se od roku 1999 podílely na tvorbě a realizaci pilotního projektu tzv. Centrum včasné intervence, který byl odzkoušen ve městě Ostravě. Na základě vyhodnocení projektu je Odborem prevence kriminality MV ČR zpracován obecný projekt Systém včasné intervence, který je určen zejména obcím s rozšířenou působností. V roce 2004 byl zaveden ve Svitavách, v současné době je realizován ve Svitavách, Ostravě, Hradci Králové, Šumperku, Náchodě, Novém Jičíně, Olomouci, Praze 2, Třebíči, Mělníku a je připraven pro celoplošné zavedení v rámci České republiky.

Projekt Systém včasné intervence pro obec s rozšířenou působností definuje SVI jako „systémové propojení mezi subjekty, které řeší problematiku delikventních dětí. Slouží k rychlému předávání informací prostřednictvím elektronických médií.“ V gesci Ministerstva vnitra ČR a Republikového výboru pro prevenci kriminality byla zpracována „Závazná metodika Systému včasné intervence a Týmů pro mládež“. Tato metodika je velmi podrobně zpracována, jsou zde uvedeny principy, cíle, zásady práce, cílové skupiny klientů, struktura systému a vazby mezi subjekty SVI. Podrobně je popsána realizační část SVI v lokalitě, postup při vytvoření SVI v obci s rozšířenou působností a realizační fáze projektu. Názorně je zpracováno informační propojení

subjektů a jednotlivé fáze nakládání s informacemi. V následujících kapitolách proto bude popsán systém velmi stručně.

6.1.1 Poslání a cíle SVI

Základním posláním SVI je rychlá, efektivní a adekvátní reakce na delikventní jednání, poskytnutá v co nejkratším čase a co nejúčinnějším způsobem. V současné době je uplatňován přístup restorativní justice⁴⁴ k problematice delikvence mládeže. Koncept restorativní justice přináší do tradičního systému trestní justice nové prvky, jako např. mediaci mezi pachatelem a obětí trestného činu, skupinové mimosoudní projednávání drobných deliktů mladistvých pachatelů, tzv. rodinné konference a klade důraz na kompenzaci újmy způsobené oběti. Snahy o vytvoření restorativní justice vycházejí z názoru, že tradiční trestní politika vyčerpala své možnosti a není schopna zabránit růstu kriminality ani řešit chronické problémy trestní justice. Ve vztahu k mladistvým pachatelům tento přístup působí na mladistvého pachatele více výchovně tím, že je konfrontován s poškozeným a je postaven „tvář v tvář“ následkům svého jednání. SVI je především způsob práce a komunikace v oblasti sociálně-právní ochrany dětí a mládeže a prevence kriminality, včasné pomoci dětem opakovaně se dostávajícím do sítě orgánů činných v trestním řízení a jejich rodinám, efektivního řešení konfliktních situací způsobených delikventním jednáním, prevence páčání další trestné činnosti, odklonu dětí a mladistvých od kriminální kariéry a cílené snahy o účinnou satisfakci oběti.

Cílem informačního systému SVI je zajistit maximální možnou informovanost všech zainteresovaných subjektů v co nejkratším čase o nezletilých a mladistvých delikventech, o uložení a průběhu přijatých výchovných, ochranných či trestních opatřeních. To umožní především komplexní pohled na dítě, větší znalost jeho prostředí a určení adekvátního postupu. Rychlejší komunikace, maximální zjednodušení a zefektivnění administrativy umožní kurátorům věnovat více času klientovi – dítěti a jeho rodině, a pokusit se tak o nápravu jeho situace.

Shromažďováním informací a využíváním elektronické komunikace s bezpečnostními prvky, která probíhá na veřejné internetové síti, dojde k vytvoření unikátní databáze s okamžitě a dlouhodobě dostupnými a aktuálními informacemi o dětech či mladistvých, které jsou v péči orgánů sociálně-právní ochrany. Databáze

⁴⁴ Restorativní justice - z angl. restore = obnovit, navrátit do původního stavu

bude poskytovat aktuální, přesné a obsáhlé informace o dítěti a jeho zázemí. Přínosem je opět včasný a komplexní pohled na dítě a jeho prostředí. Důsledkem možnosti okamžitě a adekvátně reagovat na vzniklou situaci dítěte dochází ke zvýšení pravděpodobnosti odklonu dětí od případné kriminální kariéry a vytvoření podmínek pro stanovení odpovídajícího sociálně nápravného programu a jeho efektivního naplňování.

Část aplikace SVI umožňuje vytvářet statistické výstupy a analýzy, které je možné přizpůsobit požadavkům a potřebám města tak, aby na jejich základě bylo možné určit a identifikovat hlavní rizikové faktory, problematické či ohrožené skupiny dětí (mládeže), kritická místa a postihnout krátkodobé a dlouhodobé trendy dětské kriminality v regionu.

6.1.2 Tři pilíře SVI

Projekt je postaven na třech pilířích:

I. Vytvoření metodické spolupráce mezi institucemi, které jsou účastníky SVI.

Tato část projektu je nejnáročnější, protože praktickým nástrojem pro partnerskou spolupráci všech zúčastněných subjektů je Tým pro mládež, který pracuje na místní úrovni na základě souhlasného prohlášení představitelů všech zapojených institucí v dané lokalitě.

V Týmu pro mládež je doporučeno jako minimální složení zapojení subjektů, zástupce střediska PMS – specializace na problematiku dětí a mládeže, okresního soudu – soudce pro mládež, okresního státního zastupitelství – státní zástupce se specializací na děti a mládež, územního odboru SKPV krajského ředitelství Policie ČR – specializace na děti mládež, městského úřadu – pracovník orgánu sociálně-právní ochrany.

II. Vytvoření jednotného informačního prostředí

Je závislé na třech podmínkách – materiálně technickém zabezpečení, které umožňuje tok informací, na legislativních podmínkách, které sdílení informací legalizují a na dostupnosti resortních databází. Tato část projektu je nejnákladnější, proto jsou projekty financovány z různých zdrojů. Dotace na projekty SVI je poskytována na položky pro informační propojení všech participujících subjektů (hardware a software). Podmínkou je informační propojení subjektů v takovém systému

propustnosti, který zajišťuje ochranu osobních údajů klientů dle příslušných právních předpisů.

V obci s rozšířenou působností - Mělník stál celý projekt cca 1,6 mil. Kč, z toho město financovalo tento projekt částkou více jak 210.000 Kč. Policie se na tomto projektu finančně nepodílela. Počítačové vybavení bylo Policii bezplatně poskytnuto městem Mělník

III. Konkrétní praktická opatření – samotný proces nápravy delikventa

Pro skutečnou intervenci je prostředkem jednoznačně nejvýznamnějším a naplňuje smysl celého SVI. Obsahově závisí na personálním obsazení a materiálně technických podmínkách, iniciativě a schopnosti v lokalitě působících do systému zainteresovaných subjektů. Opatření by měla vést ke zvýšení kvality a efektivity práce všech zúčastněných a ke změně subjektivních postojů jednotlivých pracovníků, ke spolupráci s pracovníky jiných oborů. V rámci spolupráce musí být vyjasněny a definovány kompetence a musí dojít ke koordinaci činností zapojených subjektů, ke zvýšení kvality práce a zpětné kontrole zvolených postupů. To vše není myslitelné bez vzájemné informovanosti a souhry při efektivním plnění rolí jednotlivých subjektů. Přijatými opatřeními by mělo dojít k výraznému zkvalitnění práce s klientem za využití konkrétních informací k přípravě širších preventivních opatření v rizikových lokalitách.

6.1.3 Zásady práce s klientem

Práce s rizikovým jedincem musí být rychlá a efektivní – zde svou nezastupitelnou úlohu plní pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kteří uskutečňují péči o ohrožené děti a mladistvé, zabývají se rodinami, ve kterých neplní rodiče řádně své rodičovské povinnosti, nechtějí, neumějí nebo se nemohou o své děti dostatečně starat. Poskytují mladým lidem poradenské služby, provádějí výchovné pohovory a poskytují výchovnou pomoc a taktéž se účastní případného trestního řízení.

Stanovení příčin musí být co nejúplnější – získáním vyčerpávajících informací od různých zapojených subjektů lze stanovit příčiny delikventního chování a zamezit další recidivě.

Náprava způsobené škody, vyrovnání pachatele s obětí je moderním trendem kriminální politiky posledních let. Znamená snahu o zapojení obětí do různých alternativních způsobů vyřizování trestních věcí, tzv. restorativní justice. Trest

má především směřovat k tomu, aby byla obnovena rovnováha v sociálních vztazích porušená trestným činem a aby byly uspokojeny nároky poškozených osob. Snahou je, aby bylo dosaženo jak rychlé náhrady škody, tak morální satisfakce oběti, např. někdy stačí omluva ze strany pachatele. Zde sehrává svou roli nejen OSPOD, ale i Probační a mediační služba.

Stanovení odpovědnosti zákonných zástupců (osob odpovědných za výchovu dítěte) – rodiče při výkonu rodičovské odpovědnosti dítě nejen vychovávají, ale rozhodují též o všech podstatných záležitostech, které se dítěte dotýkají. Rodiče, kteří výkon své rodičovské odpovědnosti závažným způsobem zanedbávají, je možno rodičovské odpovědnosti soudní cestou zbavit. Stejný postup je možný také v případech, kdy rodič svou rodičovskou odpovědnost zneužívá např. tím, že kryje trestnou činnost svého dítěte.

Stanovení odpovědnosti dítěte - dítě musí důsledkům svého jednání porozumět, uvědomit si svoji vinu i následky, které svým jednáním způsobilo. Základní snahou je změna jeho postojů a přístupů k respektování a dobrovolnému dodržování společensky uznaných norem.

Postup podle individuálního sociálně nápravného plánu, který zpracovávají OSPOD. Smyslem není jeho písemná podoba, ale praktická realizace. Není zcela založen na dobrovolnosti, má donucovací charakter. Dítě získá díky jeho úspěšnému absolvování jistý profit, tím je motivováno. V případě odmítnutí programu následuje pro dítě méně výhodná varianta postupu.

6.1.4 Cílové skupiny SVI

Cílovou skupinou klientů jsou:

- Děti, které se dopustily protiprávního jednání bez ohledu na pozdější kvalifikaci skutku (přestupek, provinění, čin jinak trestný apod.) a jejich rodiny.
- Děti s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou, na útěku ze zařízení (pohřešované) a jejich rodiny.
- Děti, u kterých dochází ke kumulaci závažných výchovných problémů (záškoláctví, šikana, projevy extremismu, drogy, alkohol, tuláctví, prostituce apod.) a jejich rodiny.
- Poškození (oběti) protiprávním jednáním nebo svědci protiprávního jednání a jejich

rodiny (poškození i oběti do dovršení 18 let věku).

Navazující práce s klientem a jeho rodinou se odvíjí v zásadě dvěma směry:

Klient, který se dopustil protiprávního nebo nedelikventního jednání

- OSPOD spolu s aktivním přispěním a souhlasem klienta a jeho rodiny připraví sociálně-nápravný plán s možným využitím ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí⁴⁵ a zákona o rodině⁴⁶, a to bez ohledu na to, zda bude vůči klientovi uplatňován postup orgánů činných v trestním řízení.
- Pokud klient odmítne spolupráci na řešení situace, vloží pracovníci OSPOD tuto informaci do systému a dále postupují v souladu s právními předpisy, popřípadě s dalšími institucemi – Policií ČR, Probační a mediační službou, státním zastupitelstvím, soudy apod.

Klient, který není pachatelem protiprávního činu, ale svědkem, poškozeným nebo pohřešovaným⁴⁷ je uveden v databázi také. Práce s ním je založena na nabídce pomoci. V případě pohřešovaných dětí také vypracování sociálně-nápravného plánu OSPOD, vše v úzké spolupráci jak s klientem, tak jeho rodinou, popř. okolím.

Všichni klienti mohou být zařazeni do databáze na základě § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

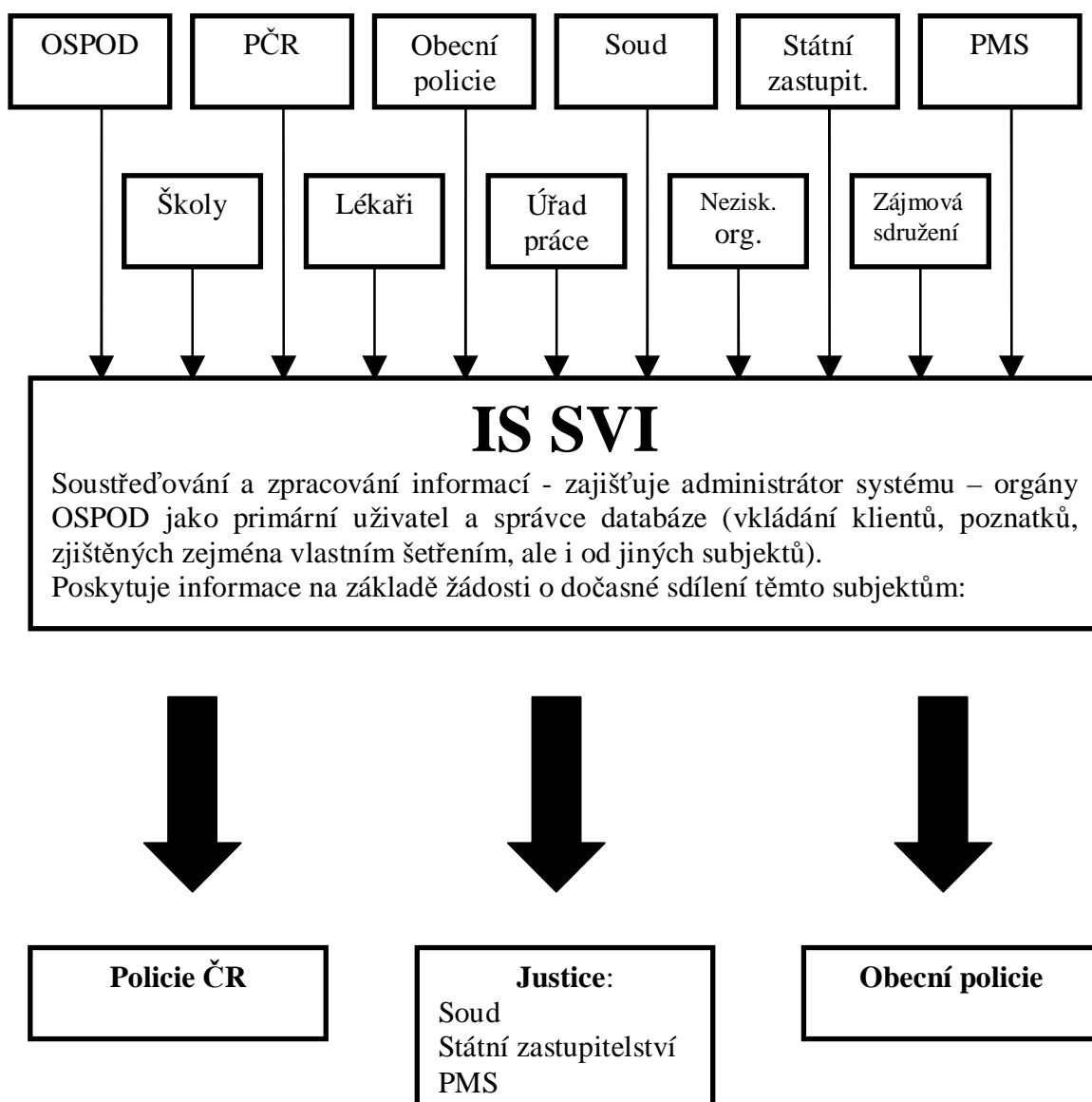
Informační systém SVI je organizován a spravován orgány sociálně-právní ochrany dětí. Na základě tohoto postavení OSPOD a zapojené instituce, v souladu se zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, disponují informacemi o delikventních nebo ohrožených dětech. Informace nebo jejich část jsou přístupné v souladu s právními předpisy zapojeným subjektům, popř. jiným orgánům či institucím, a to v rozsahu, který předpisy připouštějí. V žádném případě to však neznamená, že všichni uživatelé systému mohou nakládat volně s kterýmikoliv, mnohdy značně citlivými údaji.

⁴⁵ Česko. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 111, § 13.

⁴⁶ Česko. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53, § 43

⁴⁷ Pohřešovaný – dítě na útěku od rodičů, osob odpovědných za výchovu, ze školského zařízení, apod.

6.2 Struktura informačního systému

Obr. 1 Struktura informačního systému SVI (převzato z internetového zdroje⁴⁸)

Instituce, napojené na informačním systému, jsou dvojího typu – *instituce s oboustranným tokem dat - uživatelé*, tzn. že vkládají i čerpají informace – policie, OSPOD, justice, obecní policie. Druhou skupinu tvoří *instituce s jednostranným tokem dat - spolupracující*, tzn. že informace pouze vkládají – školy a školská zařízení, lékaři, úřady práce, nestátní neziskové organizace. Jednotlivá oddělení nemocnice, mateřských, základních a středních škol apod., kterým bude pomocí speciální aplikace přes síť Internet do systému SVI umožněno poskytovat některé důležité podklady. Především podezření na týrání nebo zneužívání dítěte, zanedbání rodinné péče, záškoláctví,

⁴⁸ Struktura informačního systému SVI. [24.2.2010] Dostupný z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/soubor/system-vcasne-intervence-pps.aspx>>

výchovné problémy, toulání apod. Tyto instituce a jejich pracovníci jsou ze zákona povinni takovéto podklady jednotlivým shora uvedeným institucím poskytovat již nyní a jejich zapojení do SVI pouze veškeré činnosti usnadňuje a urychluje. Zpětná vazba k těmto institucím však počítačovým systémem SVI umožněna není. Ačkoliv, počítačové propojení s touto vazbou přímo nepočítá, přesto budou nezbytné podklady sdělovány konkrétními pracovníky u konkrétních případů na oprávněné vyžádání těchto materiálů příslušnými pracovníky. Za tyto informace bude odpovědný každý pracovník, který musí sám rozhodnout, zda je oprávněn je sdělit, a sám také musí určit způsob tohoto sdělení. Lze však předpokládat, že tento model výrazně usnadní způsob komunikace směrem k OSPOD i ostatním v rámci SVI. SVI tak soustřeďuje komplexní a postupně se „nabalující“ informace (databázi) o jednotlivých klientech v informačním systému.

System může pokrývat správní území města, správní obvod obce s rozšířenou působností. Tato varianta je účelná a efektivní zejména proto, že správní obvody územních odborů Policie ČR, Probační a mediační služby, státního zastupitelství nebo soudu pokrývají správní obvody více než jedné obce s rozšířenou působností.⁴⁹ Informační systém tak bude využíván všemi subjekty v systému a má požadovanou vypovídací hodnotu. Také z hlediska nákladů je tato varianta výhodná.

Na lokální i republikové úrovni je systém řízen **Řídícím výborem**, který je zastřešujícím subjektem SVI složeným ze statutárních zástupců obce či obcí, střediska Probační a mediační služby, státního zastupitelství, okresního soudu a Policie ČR. Svým složením garantuje závaznost a prosaditelnost přijímaných opatření, doporučení a postupů. Není na závadu, pokud je personální složení výboru totožné s tzv. komisí pro prevenci kriminality, která je v mnoha městech ČR zřízena zastupitelstvy jako odborná komise pro řešení problematiky prevence kriminality, případně dalších sociálních deviací.

Tým pro mládež je složený ze zástupců institucí, které ze zákona přicházejí do kontaktu s rizikovými a ohroženými dětmi a rovněž s oběťmi trestných činů. Jeho tajemníkem je pracovník střediska Probační a mediační služby nebo jiná osoba zvolená v rámci týmu. Tým pro mládež pravidelně informuje o své činnosti Řídící výbor.

⁴⁹ V současné době na bývalém okrese Mělník jsou města Mělník, Kralupy nad Vltavou a Neratovice. Tento systém zatím funguje pouze na Mělníku

6.3 Hlavní subjekty SVI

Hlavní subjekty, partneři, instituce s oboustranným tokem dat, tedy uživatelé systému, mají ze zákona oprávnění nakládat s údaji uloženými v informačním systému SVI, jsou jeho aktivními uživateli. Jedná se o obce, obecní policii, justici a Policii ČR.

Obce - obec s rozšířenou působností (obec 3. typu) – starosta nebo primátor je členem Řídícího výboru SVI, obec koordinuje celý projekt, hlavní úlohu má sociální odbor, oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), zejména komplexním a koordinovaným výkonem sociálně právní ochrany dětí v rámci svého správního obvodu, významnou roli plní obecní policie. Obce druhého a prvního typu plní úkoly sociálně-právní ochrany dětí dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně, a realizují aktivity dle dohody v Týmu pro mládež.

Obecní policie poskytuje ze své činnosti řadu informací do Informačního systému SVI, zejména na úrovni nedelikventních projevů chování dětí, chování rodičů, situací a problémů významných pro činnost OSPOD a dále plní dohodnuté úkoly a činnosti v Týmu pro mládež. Jedná se o pracovníky, kteří se podílejí na realizaci sociálně-právní ochrany dětí na území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Justice – předseda okresního soudu a okresní nebo obvodní státní zástupce je členem Řídícího výboru SVI. Účast soudu a státního zastupitelství spočívá zejména v čerpání informací z informačního systému a ve spolupráci v rámci Týmu pro mládež.

Probační a mediační služba ČR – ředitel PMS je členem Řídícího výboru SVI. Středisko PMS se účastní práce Týmu pro mládež a současně všech dalších aktivit, které plynou z povinností v rámci zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zejména v oblasti probace, mediace, iniciace probačních resocializačních programů, odklonových programů apod. Základní snahou činnosti PMS je uplatnit takové přístupy, aby se případy dětí řešily za použití adekvátních a efektivních opatření, zejména odklonů, návrhů na podmíněné zastavení trestního řízení, ukládání alternativ apod.

Policie ČR – plní povinnosti dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a dalších zákonů a interních aktů řízení ve vztahu k dětem, včetně oznamovací povinnosti k OSPOD a spolupráce s ním.

Obvodní (místní) oddělení Policie ČR se zabývají odhalováním, šetřením, vyřizováním věcí v blokovém řízení a oznamováním přestupků spáchaných dětmi

a na dětech příslušným orgánům k projednání. Dále se zabývají odhalováním protiprávních činů a činů jinak trestných spáchaných dětmi a na dětech, včetně zjišťování jejich pachatelů, kontrolní, metodickou a řídicí činností. Další role spočívá ve spolupráci s OSPOD při vyhledávání dětí umístěných v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy, kteří jsou na útěku z těchto zařízení.

Územní odbory služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV) a vnější služby Krajského ředitelství Policie ČR (od 1. 1. 2009 – dříve Okresní ředitelství) – úzce spolupracují s dalšími partnery SVI v Týmu pro mládež. SKPV se zabývá odhalováním, šetřením, prověřováním a vyšetřováním trestných činů, provinění a činů jinak trestných spáchaných dětmi a na dětech, včetně zjišťování jejich pachatelů. Vedoucí územního odboru je členem Řídicího výboru SVI.

Správa kraje Policie ČR úzce spolupracuje s územními odbory SKPV a vnější služby (bývalá Okresní ředitelství) na svém území v oblasti protiprávní činnosti dětí a na dětech. Sjednocuje práci s ohroženými dětmi na svém území, zejména prostřednictvím pravidelných setkání pracovníků OSPOD, Policie ČR, justice, škol a školských zařízení a nestátních neziskových organizací a ve spolupráci s vyššími územně samosprávnými celky (VUSC), nebo se takových jednání svolaných z iniciativy jiných subjektů pravidelně účastní a vyvozuje z nich závěry pro svou práci.

Policejní prezídium ČR sjednocuje práci s ohroženými dětmi na území ČR, zejména prostřednictvím pravidelných setkání, a ve spolupráci s vyššími územně správními celky a správami krajů Policie ČR nebo se takových jednání svolaných z iniciativy jiných subjektů pravidelně účastní a vyvozuje z nich důsledky pro svou práci.

6.3.1 Spolupracující subjekty SVI

Spolupracujícími subjekty jsou instituce s jednostranným tokem dat, které mají do systému SVI přístup pouze formou hlášení.

Školy a školská zařízení, zejména základní školy, speciální a střední školy ve správním obvodu obce s rozšířenou působností se účastní projektu zapojením do informačního systému SVI a včasným poskytováním informací OSOD o výchovných problémech, podezřeních na týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte a o všech dalších skutečnostech významných pro práci OSPOD.

Pedagogicko-psychologické poradny se účastní práce Týmu pro mládež zastoupením školského metodika prevence a poskytováním svých terapeutických programů a služeb dle potřeby a možností.

Na Mělníku je členem Týmu pro mládež vedoucí Pedagogicko-psychologické poradny. Přítomnost psychologa při řešení nejen výchovných problémů dětí je jistě přínosem.

Lékaři a zdravotnická zařízení se účastní projektu zapojením do Informačního systému SVI a včasným poskytováním informací OSPOD o podezřeních na týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte.

Prostřednictvím IS SVI mohou lékaři plnit oznamovací povinnost v souladu s ust. §§ 10 a 53 zák. č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně a ust. § 168 zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Nestátní neziskové organizace poskytují služby sociální prevence, konkrétní programy a aktivity pro práci s ohroženými dětmi v lokalitě podle zadání Týmu pro mládež zpravidla na základě smluvní spolupráce s obcí, včetně personální účasti pracovníků obce v rozhodovacích orgánech nestátní neziskové organizace.

Na Mělníku prostřednictvím SVI plní oznamovací povinnost nestátní nezisková organizace - Kontakt

Zájmová sdružení občanů, příp. komunita spolupracují se všemi partnery projektu, zejména obcemi, dle potřeb lokality např. poskytováním záruk a vlastními aktivitami v oblasti péče o ohrožené děti.

Na Mělníku je k SVI připojeno zájmové sdružení občanů Lepší život, které realizuje výchovný program uložený soudem.

Úřady práce – spolupráce je důležitá z důvodu navazujících programů a projektů pro klienty, kteří se vracejí z ústavní nebo ochranné výchovy, a tím jsou handicapováni na trhu práce. Spolupráce s úřady práce je důležitá zejména při jejich začlenění do pracovního procesu u partnerů projektu z oblasti nestátních neziskových organizací.

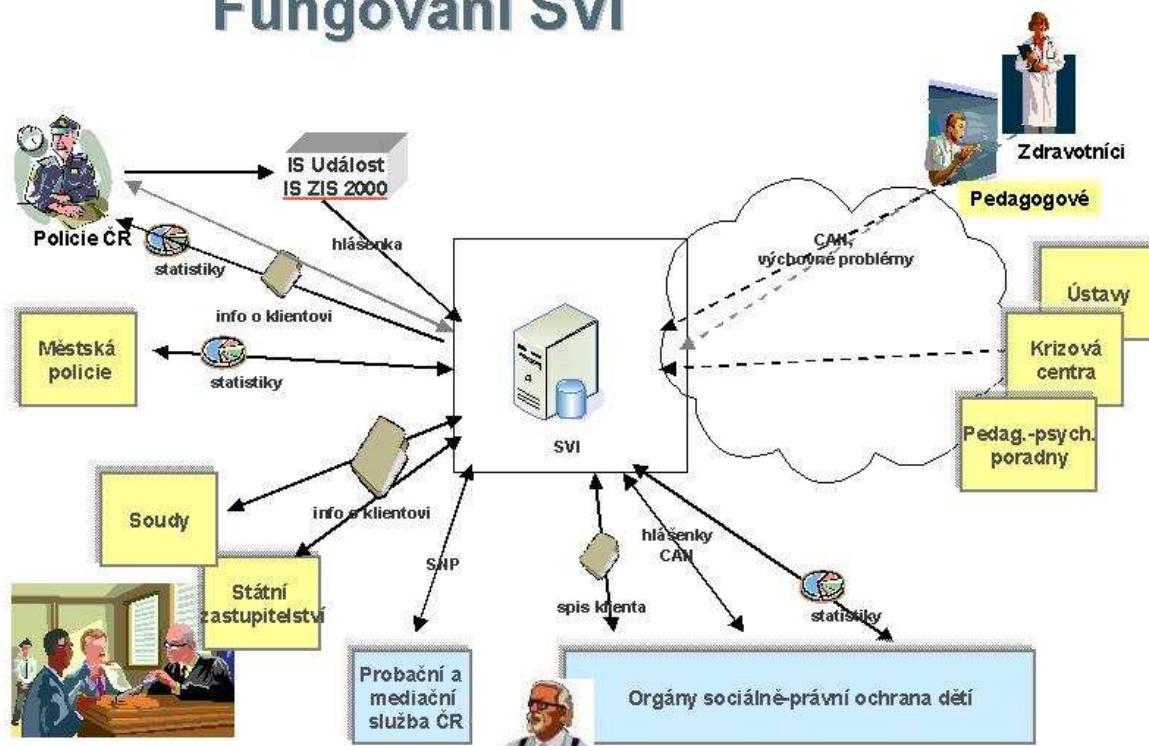
Přímé napojení na systém, včetně možností přístupu ke konkrétním datům na lokální úrovni má Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. Čerpat statistické údaje může taktéž Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti.

6.4 Informační propojení subjektů

Pod pojmem informační propojení je míněno napojení zúčastněných subjektů na jednotný informační systém, do kterého jsou na základě stanovených pravidel vkládány informace o dětech, jež jsou nebo by měly být objektem sociálně-právní ochrany. Tyto informace jsou dále doplňovány, aktualizovány a v odůvodněných případech na základě posouzení orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytovány jiným subjektům v rámci SVI v souladu s § 51 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně.

Propojení existuje mezi OSPOD, Policií ČR, soudem, státním zastupitelstvím a Probační a mediační službou. Hlavním zdrojem dat a informací jsou pro SVI vlastní poznatky a šetření orgánů OSPOD, Policie ČR a obecní policie. Ostatní subjekty, jako jsou školská a zdravotnická zařízení, úřady práce, azylová zařízení, nestátní neziskové organizace jsou zapojeny do informačního systému dle míry své účasti na péči o rizikové a ohrožené děti. Mohou také poskytovat doplňující informace, pokud je to potřebné. Oznamování podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte mohou podávat zejména školy a zdravotnická zařízení. O výchovných problémech mohou informovat školy a školská zařízení. Odpovědnost za správu IS SVI nese vždy místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí. Informační systém SVI je součástí evidence vedené orgány sociálně-právní ochrany dětí. Pravidla vkládání informací, nakládání s nimi a jejich poskytování jiným subjektům jsou proto plně v režimu zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Fungování SVI

Obr. 2 Fungování SVI (převzato z internetového zdroje⁵⁰)

Systém připojení jednotlivých subjektů IS SVI – komunikace mezi subjekty probíhá přes veřejnou síť internet. Může se tedy připojit každý subjekt, který má dostatečnou kapacitu připojení k veřejné síti.

Software a technická zařízení aplikace SVI – informační systém je vybudován na platformě Windows 2003 Serveru. Hlavní serverové komponenty, které zajišťují provoz serveru, jsou Microsoft SQL server 2005 a Internet Information Server 6.0. Uživatelská aplikace je naprogramována pomocí technologie ASPX.NET a veškeré její součásti jsou umístěny na serveru SVI. IS SVI fyzicky běží na jednom serveru v DMZ (demilitarizovaná zóna) IS MÚ Mělník, který je začleněn do zálohovacího plánu IS MÚ. IS SVI získává některé informace SQL dotazy z databáze ORACLE, kde jsou uložena aktuální data MIS⁵¹ (registr obyvatel). Webová aplikace je obsluhována pomocí služby webového serveru MS Internet Information Server. Uživatelé tedy na jeho stanici postačí pouze internetový browser – Internet Explorer. Virtuální webový server

⁵⁰ Schéma informačního systému SVI. [24.2.2009] Dostupný z WWW: <<http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/lang/cs/pid/3555>>

⁵¹ MIS – městský informační systém

s aplikací SVI bezpodmínečně vyžaduje šifrování veškerého provozu od jeho klientů z důvodu bezpečnostního zajištění provozu (protokol HTTPS)⁵².

Používána je jednostranná serverová anonymní kryptografie. Proto je certifikát umístěn pouze na serveru. Ten zajistí šifrování komunikace. Certifikát je anonymní. Tím je zajištěno, že přihlásit se může kdokoli. Na klientské straně je použit operační systém Windows XP. Uživatelské vybavení klientských stanic představuje Internet Explorer a Microsoft Office 2003.

⁵² HTTPS – je nadstavba počítačového protokolu http, která poskytuje zvýšenou bezpečnost před odposloucháváním či podvržením dat

7 Systém včasné intervence - praktická část

Systém včasné intervence je prostředek vytvořený v rámci Ministerstva vnitra za účelem interdisciplinárního přístupu vůči ohrožené mládeži, vychází ze stávající legislativy, využívá strukturu institucí veřejné správy. Cílem je vytvořit spolupráci, která by mezi těmito institucemi napomohla zintenzivnit a hlavně urychlit péči o ohrožené děti a jejich rodiny. Spolupráce mezi těmito subjekty má urychlit jednotný informační systém společně s propracovanou spoluprací, můžeme tedy říci, že v SVI jde o systémové propojení subjektů, které řeší problematiku delikventních dětí. SVI slouží především k rychlému přenosu informací prostřednictvím elektronických medií, všude tam kde je SVI zřízen.

V současnosti je SVI spuštěn v několika modelových městských aglomeracích, probíhá jeho zkušební provoz (pilotní projekt byl realizován v roce 1999 v Ostravě – na základě vládního usnesení č. 1023 pod názvem „Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy“. Dále došlo k proškolení kurátorů pro mládež a sociálních pracovníků v rozsahu 380 hodin – tříletý specializační kurz.

Výhledově a na základě Usnesení vlády ČR ze dne 15.10.2007, však bylo uloženo ministru vnitra realizovat tento projekt postupně na celém území.

Mělo by se tedy docílit komunikace v oblasti dětské delikvence a sociálně-právní ochrany dětí v rámci celé ČR. Dalšími znaky uvedeného projektu SVI je to, že zde dochází k těsnému propojení, jak již bylo zmíněno policie, orgánů sociálně-právní ochrany dětí a orgánů justice. Informace „Systému včasné intervence“, spravují orgány sociálně-právní ochrany dětí a informace zde soustředěné, jsou přístupné pouze subjektům, které jsou ze zákona oprávněni se s nimi seznamovat. Součástí „Systému včasné intervence“, je i subprojekt týkající se detekce týraných, zneužívaných a zanedbávaných dětí, do tohoto jsou napojeni lékaři, učitelé, pedagogicko-psychologické poradny apod.

Jednotlivými subjekty v SVI jsou **Ministerstvo vnitra** - odbor bezpečnostní politiky, odbor azylové a migrační politiky, odbor prevence kriminality, který plní úlohu Republikového výboru pro prevenci kriminality. V rámci své působnosti se resort vnitra zaměřuje na problematiku odhalování, vyšetřování a objasňování trestné činnosti dětí a trestnými činy páchanými na dětech. **Policie ČR** – zejména specialisté, kteří jsou v rámci SVI zapojeni do programu, dále pak policisté na základních útvarech, kde je velmi často předmětem kritiky jiné pracovní vytížení, než-li které je náplní

problematiky, práce v terénu je tak často velmi nepravidelná, pokud je vůbec prováděna. Dalším zdrojem jsou v PČR Preventivně informační skupiny, které se největší měrou podílejí na práci s dětmi a mládeží (přednášky na školách všech stupňů, akce ve smyslu BESIP, apod. aktivity), kde je nejen prezentována práce PČR, ale i spojitost s ostatními činnostmi a celou společností zejména pak v prevenci.

Ministerstvo práce a sociálních věcí - jeho působnost a činnost je zde přesně vymezena zákonem č. 359/1999 Sb. „O sociální ochraně dětí“, ve znění pozdějších předpisů, přímou péčí o děti vyžadující zvýšenou pozornost zde zajišťují obecní úřady, které zajišťují především volno-časové aktivity těchto dětí. Dalším orgánem obce jsou Komise sociálně-právní ochrany, které připravují programy pro problémové skupiny dětí jako ochranu před sociálně-patologickými jevy.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy - má za úkol zabezpečit několik základních oblastí ve vztahu k ohroženým dětem a to :

- a) oblast vzdělávání, včetně prevence sociálně patologických a dalších negativních jevů cestou sítě koordinátorů a metodiků prevence, jde o vybrané pedagogy ve školských zařízeních
- b) systém poradenství ve školství - v oblasti poradenství při vzdělávacích problémech (jak žákům, tak i rodičům), dále pak případech jak mimořádně nadaným, tak na straně druhé i žákům ze znevýhodňujícího sociálně ekonomického prostředí, součástí tohoto je prevence v oblasti výskytu sociálně patologických jevů, prevence agresivního chování ve škole, prevence v případech rasismu a xenofobie. Mezi subjekty patří výchovní poradci, školští psychologové, pedagogicko-psychologické poradny, speciální pedagogická centra, střediska výchovné péče
- c) výkon institucionální péče ve školských zařízeních – jde o opatření využívané v případech vážného ohrožení dítěte, poté co selhala ostatní opatření, která plní předešlé oblasti tohoto ministerstva, jde například o odebrání dítěte z rodiny a následné umístění do jiné výchovné péče, než-li rodičovské, tj. pěstounská péče až po nařízení ústavní výchovy

Ústavní výchova je z hlediska dítěte nejcitelnějším zásahem do jeho života. Ústavní výchovu nařizuje civilní soud na základě zákona o rodině a to na podnět kurátorů mládeže za přestupky a trestnou činnost, závislost na automatech, psychotropních a jiných návykových látkách, útěků z domova. Podnět pro nařízení

výchovy by měl přijít poté, co selhala předešlá uvedená opatření a jeví se jako neúčinné. Ústavní výchova by zde měla hrát ještě roli preventivní, ale i současně funkci nápravnou. **Ochranná výchova** je ukládána u těch nejzávažnějších činů dětí. Zásadním rozdílem mezi výchovou ochrannou a ústavní: u ochranné výchovy musí soud prostředky občanskoprávního řízení vyslovit vinu, ale u ústavní výchovy stačí pouze poukaz na delikventní jednání dítěte. Ochranná výchova je ukládána ve velmi malé míře asi okolo jednoho procenta odsouzených ročně, tj. asi okolo třiceti mladistvých. Dalším problémem je účinnost a zařízení, ve kterých je ochranná výchova vykonávána. V současnosti je v této oblasti v provozu ústav v Boleticích, kde jsou umístěni ti nejproblémovější jedinci, je zde zajištěna odborná péče několika specialistů – pedagogů, vychovatelů a psychologů. Je zde zajištěn nepřetržitý dozor. Tento ústav byl zřízen také proto, že uvedení jedinci narušovali provoz a péči v ostatních zařízeních, kde docházelo k paralyzování provozu hrubým jednáním a agresivitou těchto jedinců. Nebyly zde ani technické podmínky pro uvedenou výchovu a nápravu. Pokud dosáhneme toho, že bude ochranná výchova vykonávána v zařízeních, jako jsou Boletice, kde bude zabezpečeno to, aby nezletilí pachatelé nemohli utéci, a bude zde plněna funkce nejen izolační, ale hlavně nápravná a výchovná, nebude třeba snižovat věkovou hranici trestní odpovědnosti. S ohledem na to, že prostředky, které byly naší společností v tomto směru již vynaloženy by měly být i využity a dále rozvíjeny tímto směrem.

Ministerstvo spravedlnosti je dalším orgánem, který plní funkci v SVI a to prostřednictvím soudů, státních zastupitelství, vězeňství, probační a mediační službou, dále pak výkonem vazby a výkonem trestu odnětí svobody. Toto ministerstvo sehrává ve vztahu k delikventní mládeži důležitou roli. Výkon trestu u osob mladších 18 let je realizován ve třech věznicích - Všehrdech, Světlé nad Sázavou a Opavě, s celkovou kapacitou okolo 160 míst.

7.1 Systém včasné intervence při Městském úřadu Mělník

V této kapitole bych rád zmínil projekt SVI z mé praxe. Město Mělník se zařadilo mezi města, kde byl projekt realizován, provoz byl spuštěn v roce 2007. Projekt samotný je ve fázi, kdy se zapojily všechny zúčastněné orgány státní správy, je vybudován zabezpečený počítačový program, který zajišťuje rychlý (téměř okamžitý)

přenos informací, přístup do systému je pouze pro určené zaměstnance, kteří jsou seznámeni s ukládáním údajů. Vstup je na určené heslo pro každého pracovníka. Velkou výhodou je to, že jsou zde přesně definovány úkoly jednotlivých členů týmu, který je schválen pro projektovou fázi programu a to zástupci MěÚ Mělník – manažer projektu, odd. informatiky MěÚ, ekonom odboru sociálních věcí a zdravotnictví MěÚ Mělník, kurátor Oddělení sociální-právní ochrany dětí (OSPOD) MěÚ Mělník, Probační a mediační služby, Okresní soud Mělník, Okresní státní zastupitelství Mělník zástupce PČR ÚO Mělník, Městská policie Mělník.

7.2 Hlavní cíle projektu SVI, jejich členění

Hlavní cíle projektu SVI vychází z metodiky SVI a jsou definovány v následujících bodech:

- snížení míry závažnosti delikvence dětí
- snižování trestné činnosti páchané na dětech
- odklon dětských delikventů od kriminální kariéry
- rychlá a koordinovaná multidisciplinární reakce na delikventní jednání dítěte, či na jednání, které ohrožuje integritu dítěte
- posílení postavení obětí trestných činů při řešení delikvence dětí
- rychlé a bezpečné předávání informací o:
dětských pachatelích a dětských obětech trestné činnosti, uložení a průběhu přijatých opatření, podezření na týrání nebo zneužívání dětí, delikventním jednání dětí (včetně toulání, šikany, záškoláctví, výchovných problémech apod.), aktivitách jednotlivých subjektů SVI.
- realizace preventivních opatření v dané lokalitě
- vytvoření nabídky služeb pro realizaci konkrétních uložených opatření (probační programy apod.)

Primární cíl projektu SVI

Je efektivní a rychlá práce s dítětem a jeho rodinou, včasná pomoc dětem opakovaně se dostávajícím do sítě orgánů sociálně-právní ochrany dětí v trestním řízení a jejich rodinám. Určuje adekvátní postup, který odpovídá potřebám dítěte, sanace rodiny (dítě zůstává v rodině, prvním cílem je stabilizovat rodinu se všemi jejími členy, neodebírat dítě, zasáhnout včas přiměřenými prostředky), péče o děti dopouštějící

se útěků ze zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, ochrana ohrožených dětí, podpora rodin (osob odpovědných za výchovu dítěte).

Sekundární cíl projektu

Pomocí technického propojení zlepšovat nadále celkovou úroveň spolupráce jednotlivých subjektů. Dále zkvalitňovat systém péče o rizikové a ohrožené děti a mládež v dané lokalitě, včetně realizace příslušných preventivních opatření prostřednictvím koordinované spolupráce mezi jednotlivými subjekty: vytvářet sociálně nápravné plány, jejich vyhodnocování a kontrola, zvyšování odbornosti pracovníků, centralizace a vyhodnocování informací o rizikových a ohrožených dětech a péči o ně (včetně přijatých opatření), vytváření modelů a metodik řešení jednotlivých typů případů, hlubší poznání charakteristik regionálních aspektů v oblasti kriminality (větší znalost prostředí, mapování aktuálních trendů), adresné plánování a realizace ověřených postupů a aktivit v dané oblasti (vědět, na co se zaměřit).

Princip fungování aplikace SVI

Je založen na vstupních údajích, které jsou přenášeny s periodou 24 hodin do systému SVI tzv. hlášenkou mezi jednotlivými subjekty. Hlášenka obsahuje základní identifikační údaje o klientovi a zjištěné události. Hned po vložení do systému SVI jsou informace zobrazeny místně příslušným orgánům sociálně-právní ochrany dětí. Od tohoto okamžiku je klient veden v databázi a OSPOD s ním (jeho rodinou a okolím) začínají pracovat. Díky tomu, že jsou zde vedena všechny údaje o klientovi spis, rejstříky a statistiky, dále fotografie rozsudky apod. je možné, aby s nimi pracovaly i další subjekty a jejich práce se tím značně urychlí, např. soud a státní zastupitelství, které zpětně zadají výstup pro ostatní subjekty. Dále jsou zde i instituce, které pouze vkládají data do systému jako např. Městská policie a školská zařízení, lékaři, úřady práce, nestátní neziskové organizace, tyto organizace mají umožněnu možnost zadat podnět přes internetové rozhraní aplikace SVI.

Cílové skupiny projektu - jsou děti, které se dopustily protiprávního jednání (přestupek, provinění, trestný čin apod.) a jejich rodiny. Děti s nařízenou ústavní či ochrannou výchovou, na útěku (pohřešované) jejich rodiny, děti a mladiství se závažnými výchovnými problémy (problematika závislostí, záškoláctví, útěky

z výchovných ústavů, tuláctví, šikana, projevy extremismu apod. a poškození (oběti) protiprávním jednáním či svědci protiprávního jednání a jejich rodiny.

7.3 Zhodnocení přínosů a rizik projektu

IS SVI je projektem výjimečným nejen v systému péče o delikventní děti a mládež, ale i v systému péče o ohrožené děti. Význam má na lokální úrovni v informačním propojení zúčastněných subjektů v co nejkratším čase o nezletilých a mladistvých delikventech, o uložení a průběhu přijatých výchovných, ochranných či trestních opatřeních. To umožňuje především komplexní pohled na dítě, větší znalost jeho prostředí a určení adekvátního postupu. Rychlejší komunikace, maximální zjednodušení a zefektivnění administrativy umožní kurátorům OSPOD věnovat více času klientovi (dítěti, jeho rodině) a pokusit se tak o nápravu jeho problematického stavu. Shromažďováním informací a využíváním elektronické komunikace dojde k vytvoření unikátní databáze s okamžitě a dlouhodobě dostupnými a aktuálními informacemi o dětech či mladistvých, které jsou v péči orgánů sociálně-právní ochrany. Databáze bude poskytovat aktuální, přesné a obsáhlé informace o dítěti a jeho zázemí. Důsledkem možnosti okamžitě a adekvátně reagovat na vzniklou situaci dítěte, dochází ke zvýšení pravděpodobnosti odklonu dětí od případné kriminální kariéry a vytvoření podmínek pro stanovení odpovídajícího sociálně nápravného programu a jeho efektivního naplňování.

Relativně oddělená část aplikace SVI umožňuje vytvářet statistické výstupy a analýzy podle různých úrovní. Statistiky je možné přizpůsobit požadavkům a potřebám města, tak, aby na jejich základě bylo možné určit a identifikovat hlavní rizikové faktory, problematické či ohrožené skupiny dětí (mládeže), kritická místa a postihnout krátkodobé a dlouhodobé trendy dětské kriminality v regionu. Projekt SVI významně přispívá k odbourávání resortismu na lokální úrovni, je významným prvkem spolupráce mezi všemi resorty. Tým pro mládež, v němž jsou zastoupeny všechny zúčastněné subjekty v regionu, společně koordinuje vhodné postupy a praxi v rámci konkrétních případů, zejména spolupráci OSPOD, PMS, státního zastupitelství, policie a soudů.

S projektem zatím pracují jen některé regiony v České republice, ale jeho plošným zavedením v celé republice dojde k významnému informačnímu propojení,

kteřé bude přínosem pro všechny subjekty, které se na něm podílejí. Stane se jednotným komunikačním nástrojem v oblasti dětské delikvence a sociálně-právní ochrany dětí pro všechny resorty zastoupené v Republikovém výboru prevence kriminality.

V regionu Mělnicka tento projekt funguje více než dva roky a všechny subjekty, které jej využívají, získávají zkušenosti. Přesto již po dvouletých zkušenostech je zřejmé, že je patrná vysoká spolupráce zapojených subjektů, hlavně prostřednictvím jednání a koordinace činností v Týmu pro mládež.

V regionu Svitavska mají s projektem již více jak sedmileté zkušenosti. Ze zhodnocení jeho přínosů vyplývá, že v regionu Svitavska významně poklesla trestná činnost dětí a mládeže. Ze statistických údajů je zřejmé, že se zde daří plnit základní cíle projektu – přiblížit se závadovému a predelikventnímu chování dřívě, než přeroste v trestnou činnost, a neprodleně zahájit příslušná výchovná opatření. Vznikla přehledná, úplná a systémově založená evidence OSPOD. Významně se zkvalitnila celková spolupráce všech institucí v předmětné oblasti a vytvořily se předpoklady pro realizaci dalších programů a projektů v oblasti prevence kriminality, včetně lepších podmínek pro jejich finanční, materiální, organizační i personální zajištění. Ze zkušeností je zřejmé, že byl vytvořen jednoduchý a systémový nástroj pro vyhledávání týraných, zneužívaných nebo jinak zanedbávaných dětí, došlo k výraznému zvýšení zájmu o danou problematiku v odborné i laické veřejnosti a došlo k posílení pozice institucí OSPOD a PMS.

Mezi nedostatky projektu SVI zatím patří dosud nedokončené automatizované předávání informací z informačních systémů Policie ČR do obcí a informačních systémů SVI ve městech. Rizikem rozšiřování projektu do všech regionů ČR jsou finanční náklady na aplikaci SVI. Náklady na technické vybavení a zejména na komunikační prostředí a jeho provoz jsou vysoké především v kontextu s náklady, které jsou v rozpočtech obcí na tyto činnosti obvykle vyčleňovány, tj. 15% z celkových nákladů projektu. Významným limitem pro zahájení projektu SVI v dalších městech je organizační náročnost projektu, zejména ve vztahu k termínům vyplývajícím z dotačních podmínek spolufinancování ze státního rozpočtu.

Závěr

Uvedené téma jsem si zvolil pro jeho aktuálnost a to, že blízce souvisí a prolíná se s mou prací. Jedná se o téma v České republice poslední dobou neustále diskutované a to jak politiky, odbornou veřejností, ale i laiky. Jak je uvedeno v kapitolách této práce delikvence a kriminalita dětí a mládeže se vyvíjí v souladu s kriminalitou a delikvencí společnosti jako celku. Z tohoto důvodu zmiňuje tato práce vývoj uvedené problematiky, pohled a postoje prvorepublikové společnosti a její legislativy. Cílem bylo popsat a ukázat, snahu společnosti tento problém řešit od doby, kdy si společnost stanovila pravidla, zákonné normy a školní docházku. V této práci poukazují a přibližují úsilí společnosti o nápravu dětské delikvence, která se s ohledem na vývoj společnosti vyskytuje u stále nižší věkové kategorie dětí. Zde je na místě říci, že v poslední době je zaznamenán statistický sestup kriminality u této věkové kategorie, zejména pak oproti letům předešlým, vrchol byl zaznamenán v letech 1993-1994. Důležitou roli v ovlivňování pohledu celé společnosti na tuto důležitou a často diskutovanou problematiku hrají média, která jsou v této práci také zmiňována, jejich vliv a postoj mnohdy ovlivňují názor a postoje celé laické veřejnosti.

Vyhodnocením otázky, snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, které se v této práci věnuji také, jsem došel k závěru, že je důležité, aby společnost zvýšila své úsilí. Je nutné dopracovat již započaté projekty, jako jsou například zmíněný SVI, dále pak speciální zařízení, která mají plnit úlohu na úseku nápravy delikvence dětí a mládeže. Pro tyto projekty získat státní podporu, vyčlenit prostředky a zabezpečit odbornou péči, která bude umístěným jedincům v těchto zařízeních dávat možnost výchovy a nápravy. Zabránit myšlence, že je jediným řešením, právě snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, ale postupně zavést do praxe další zmiňovaná opatření. Konečným výsledkem této snahy musí být preventivní systém a výchovný dopad na postih delikventního jednání dětí a mládeže, který bude zcela výhradně zaměřen výchovným směrem. Zároveň, bych zde chtěl zdůraznit to, že pokud by se provedla změna ve snížení věkové hranice, bylo by nutné společně s tímto provést opatření ve směru k rodinné politice. Věnovat větší pozornost dysfunkčním rodinám, zavést resocializační programy ve výchovných ústavech a nakonec zřídit již zmiňovaná zařízení pro ty delikventy z řad dětí a mládeže, kde je nutno ochránit veřejnost a je samé.

Teprve poté, co bude ze strany společnosti věnována trvalá a soustředěná pozornost, je možno očekávat posun k lepšímu, ale jak bylo v této práci konstatováno, je vývoj delikvence mládeže odvislý od společnosti, vyvíjí se a mění tak, jako společnost sama. Jako nejlepší a zatím ideální se jeví právě již zmíněný systém včasné intervence, který by mohl v této oblasti delikvence mládeže přinést pozitivní výsledky. Jak jsem zde opakovaně uvedl, řešení nebude nikdy obsaženo v žádné příručce, kterou by bylo možno použít jako univerzální k nápravě či odstranění daného společensky závažného jevu, kterým zcela určitě delikvence dětí a mládeže je. Je pouze možné utvářet postupy, kterými bude ze strany společnosti včas reagováno na změny, které jsou právě vývojem společnosti samé příčinami vzniku delikvence dětí a mládeže.

Pokud bych měl kriticky zhodnotit přímou úměru kriminality dětí v souvislosti z pohledu a přístupu k této otázce na příkladu indiánského kmene, žijícího, kdesi v Amazonském pralese a rozvinutou moderní evropskou společností je jasné, která z těchto dvou kultur by vyšla z uvedeného srovnání vítězně. Ano byli by to právě ti indiáni, kteří jako prioritu vidí a mají denně na očích své děti, které jsou jim neustále v těsné blízkosti, kterým předávají osobně všechny své zkušenosti a dovednosti, přesto, že žijí z pohledu naší vyspělé společnosti krátký a těžký život, neznají tento pojednávaný problém, neznají delikvenci dětí. Naše společnost nahradila tento uvedený kontakt rodič a dítě, televizí a počítačem. Dítěti, které by mělo čerpat ze zkušeností rodičů, a kterému by právě rodič měl předávat cenné informace, jsou tak předávány mnohdy zkreslené až škodlivé příklady, které již zde ovlivňují jeho nesprávný vývoj. Společnost si způsobila uvedené delikventní jevy týkající se dětí a mládeže sama, platíme tak daň, daň nejvyšší, tu která může negativně ovlivnit další společenský vývoj. V budoucnu se tak jeví tento problém jako jeden z důležitých úkolů, který se týká každé společnosti bez ohledu na politické zřízení. Cílem této práce bylo přiblížit důležitost řešení tohoto negativního společenského jevu a jeho důležitost pro celospolečenský vývoj.

Zavedením systému do celé ČR dojde větší provázanosti a činnost jednotlivých složek bude ještě významnější v péči o děti a mládež. Je předpoklad, že bude dostatečně rychlá a efektivní reakce všech institucí, do jejichž působnosti spadá péče o rizikové ohrožené a delikventní děti, která směřuje k nápravě delikventního jednání dítěte a odstranění rizikových faktorů, stanovení adekvátního postupu, který odpovídá individuálním potřebám dítěte, jakož i možnost monitorování rodinného zázemí u problémových jedinců. Takové systémové kroky jsou základem pro kvalitní péči

o skupinu dětí a mládeže, která je ve svém důsledku významným preventivně působícím prvkem, který bude přispívat k ochraně společnosti před trestnou činností. SVI je zdrojem komplexních informací o osobě klienta, když do jeho informačního systému podávají informace nejen orgány činné v trestním řízení, Probační a mediační služba, orgány sociálně-právní ochrany dětí, ale i Úřady práce, obecní policie, školy a školská zařízení a neziskové organizace. SVI zlepšuje koordinaci činností, předávání informací a zrychluje rozhodování státních zástupců, soudců, policistů, pracovníků OSPOD a PMS.

Jsem přesvědčený o tom, že se SVI stane v blízké budoucnosti i základem pro vytvoření systému prevence dětské delikvence v dalších městech ČR a výhledově prostřednictvím institucí zastoupených v Republikovém výboru prevence kriminality komunikačním nástrojem pro celou ČR v oblasti dětské delikvence a sociálně-právní ochrany dětí. Došlo k potvrzení hypotézy, že realizací projektu SVI v celé republice dojde k výraznému zlepšení spolupráce institucí, které se podílejí na řešení trestné činnosti dětí a mládeže a že tento informační systém pomůže odstranit tzv. „resortismus“, tzn. neschopnost a neochotu jednotlivých resortů vzájemně komunikovat, spolupracovat a předávat si informace. Velkou úlohu zde může sehrát Republikový výbor prevence kriminality, který činnost jednotlivých resortů bude koordinovat. Již v současné době je zřejmé, že ve městech, kde SVI funguje, byla překonána neochota vzájemné komunikace, dochází ke spolupráci zainteresovaných institucí, které si informace předávají.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. EDELBERGER, L., *Příspěvek k vývoji speciální pedagogiky*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974-1976
2. HLAVA, K., *Nauka o dětech mravně ohrožených, porušených a vadných*. Praha: Česká grafická unie, a.s. 1931
3. JELÍNEK, J. MELICHAROVÁ, D. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a poznámkami a judikaturou*. Praha:Linde. ISBN 80-7201-493-5
4. MRÁZEK, K., *Trestní právo, škola a učitel*. Brno: Vydavatelství odbor Ústředního spolku jednot Učitelských, 1933
5. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X
6. NIKL, J., *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Praha: Policejní akademie ČR, 2000. ISBN 80-7251-033-9
7. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2004. ISBN 80-86432-08-4
8. PANÝREK, D., *Pohlavní pud a prostituce mládeže*. Praha: Melantrich, 1923
9. SAK, P. *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč, 2000
10. SOCHŮREK, J., *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. I. díl, Úvod do sociální patologie, sociálně patologické skupiny*. Liberec, 2001. ISBN 80-7083-494-3
11. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8
12. VÁLKOVÁ, H., DUKEL, F. *Trestní zákonodárství nad mládeží*. Praha: Leges, 199. ISBN 80-85638-00-2
13. VESELÁ, Z., *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: MU, 1992. ISBN 80-210-0458-4
14. VODÁČEK, L. – ROSICKÝ, A., *Informační management – Pojetí, poslání a aplikace*, 1.vyd. Ostrava: Ostravské tiskárny, a.s., 1997. ISBN 80-85946-35-2
15. ZOUBKOVÁ, I., NIKL, J., ČERNÍKOVÁ, V. *Kriminalita mládeže*. Praha: Policejní akademie ČR, 2001. ISBN 80-7251-070-3
16. ZIKMUND, A., *Mládež mravně vadná*. Praha: Spolek učitelů a přátel dětí mravně vadných, 1930

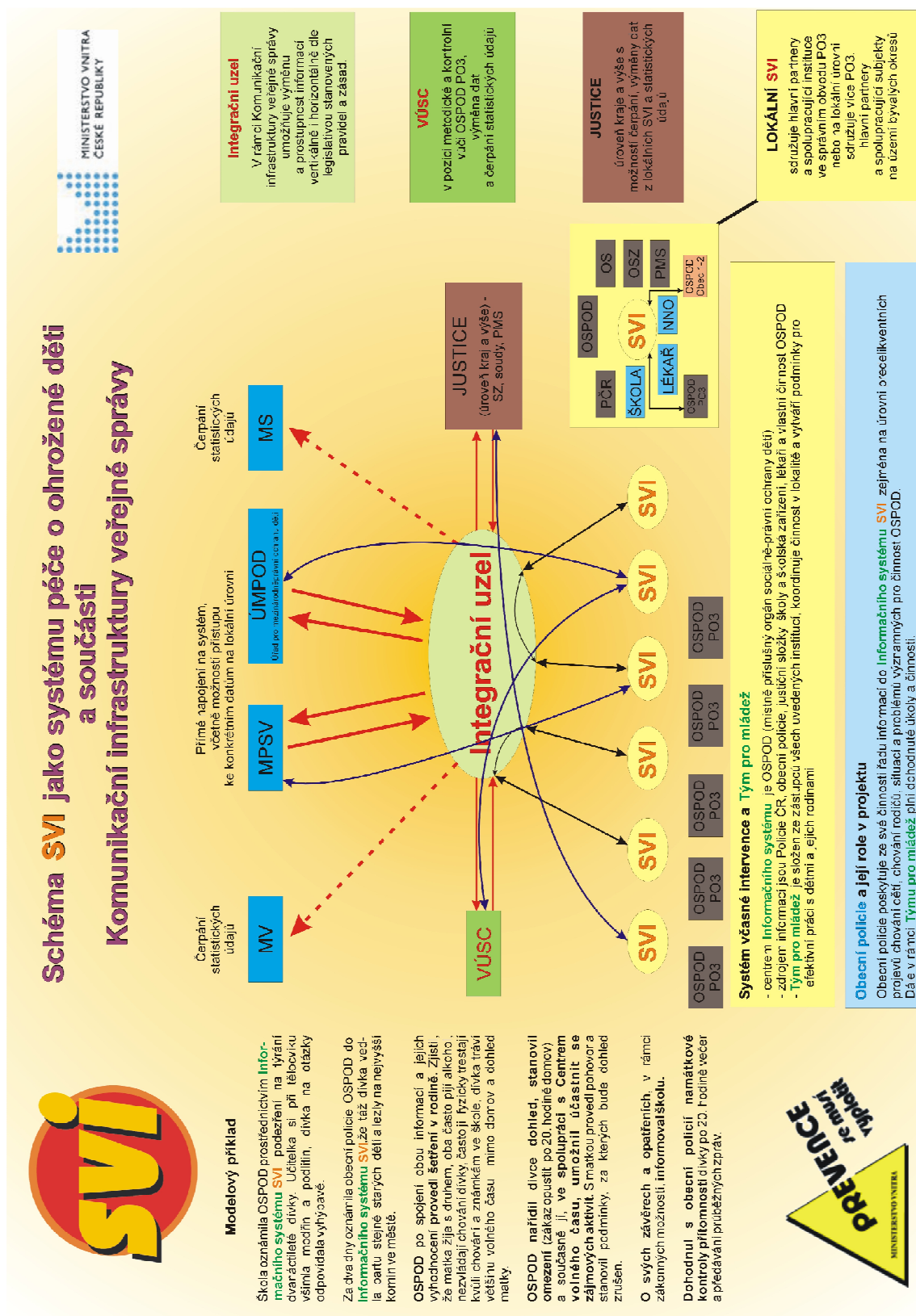
Elektronické zdroje

1. *ICM - Kriminalita a delikvence – charakteristika* [online]. 2005, aktualizace 1.3.2011 [cit. 2. února 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.icm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>>
2. MV ČR, Odbor prevence kriminality. Vyhodnocení účinnosti přijaté legislativy související se systémovým přístupem k péči o delikventní mládež. 2004, [24.1.2009] Dostupný z WWW:
<http://web.mvcr.cz/archiv2008/2003/aktualit/2004/mladez_info.html>
3. MV ČR, Odbor prevence kriminality, 2007, Strategie prevence kriminality na léta 2008 až 2011. [24.9.2008] Dostupný z WWW:
<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/strategie1016/strategie3.pdf>>
4. MV ČR, Odbor prevence kriminality. 2004. Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy: [24.1.2009] Dostupný z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>
5. MV ČR, Odbor prevence kriminality. Hodnocení systému péče o ohrožené děti. [24.9.2008] Dostupný z WWW:
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/prevence/mladez1016/hodnoceni_systemu3.pdf>
6. MV ČR, Statistické přehledy kriminality. [24.1.2009] Dostupný z WWW:
<<http://web.mvcr.cz/archiv2008/statistiky>>
7. Struktura informačního systému SVI. [24.2.2010] Dostupný z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/soubor/system-vcasne-intervence-pps.aspx>>
8. Schéma informačního systému SVI. [24.2.2009] Dostupný z WWW:
<<http://www.ostrava.cz/jahia/Jahia/lang/cs/pid/3555>>
9. Schéma SVI [24.1.2011] Dostupný z WWW:
<<http://www.mvcr.cz/obrazek/schema-svi.aspx>>

Legislativní dokumenty

1. Česko. Zákon č.40/2009 Sb., trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.

2. Česko. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2003, částka 79, s. 4030-4052.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb079-03.pdf>>
3. Česko. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 111, s. 7662-7681.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb111-99.pdf>>
4. Česko. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 53, s. 340-350.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1963/sb53-63.pdf>>
5. Česko. Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 74, s. 3616-3621.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb074-00.pdf>>
6. Česko. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1999, částka 58, s. 3170-3187.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb074-00.pdf>>
7. Česko. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivní výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2002, částka 48, s. 2978-2991.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2002/sb048-02.pdf>>
8. Česko. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1961/sb66-61.pdf>>
9. Zákon č. 273/2008 Sb., o Polici ČR. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086-4115.
Dostupný z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2008/sb091-08.pdf>>

⁵³ Schéma SVI [24.1.2011] Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/obrazek/schema-svi.aspx>>